

د کیو د بیارغونہ او پراختیا وزارت

ستراتیژیک پلان

د پیل خبرې ۱

سرریزه ۳

د اوسني وضعیت شننه: ۴

خنډونه ۴

فرصتونه ۴

جدول ۱: په کلیو کې د بې وزلۍ لاملونه کوم چې د کلیو د پراختیا وزارت له خوا موندل شوي ۵

او ورته پام به وشي. ۵

چوکات ۱: د کلیو د بیارغونې او پراختیا وزارت پام وړ ستراتیژیکې ساحې او پایلې ۶

نظري اډانه (چوکات) ۷

لرليد: ۷

ماموریت: ۷

ټولیزې موخې: ۷

اصلي ارزښتونه: ۷

ستراتیژیکې ساحې : ۷

ګډ موضوعات: ۸

د ستراتیژیک پلان بنسټونه ۸

د وزارت ستراتیژیکې ساحې ۸

ستراتیژیکه ساحه ۱: د زیرناوو تل پاتې پراختیا (سرکونه او د اوبو لګولو کوچني سیستمونه) ۸

۱,۱. موخې: ۸

۱,۲. د نورمونو او معیارونو همغږي کول: ۹

۱,۳. د زیرنایي پروژو د کیفیت کنټرول: ۹

۱,۴. ګډ موضوعات: ۹

د مېرمنو پیاوړي کول: ۹

د چاپیریال ساتنه: ۹

له نشه یي توکو سره مبارزه: ۹

۲ ستراتیژیک ساحه: کلیو ته تل پاتې اوبه رسول او روغتیا ساتنه: ۱۰

۲,۱. موخه: ۱۰

۲,۲. په خوندي بڼه د خدمتونو مدیریت: ۱۰

۲,۳. ګډ موضوعات: ۱۱

د مېرمنو پیاوړي کول: ۱۱

د چاپیریال ساتنه: ۱۱

له اداري فساد سره مبارزه: ۱۲

له نشه یي توکو سره مبارزه: ۱۲

۳ ستراتیژیکه ساحه: د پابښتاکې او تجدید وړ انرژۍ پراختیا: ۱۲

۳,۱. موخه: ۱۲

۳,۲. د لمریزې انرژۍ برابرول: ۱۲

۳,۳	د اوبو برېښنا انرژۍ برابرول:.....	۱۳
۳,۴	د بادې انرژۍ برابرول:	۱۳
۳,۵	د بیوماس (ټولیزې) انرژۍ برابرول:	۱۳
۳,۶	په کلیو کې د برېښنا رسونې او انرژۍ په برخه کې پانگونه او همغږې:	۱۳
۳,۷	گډ موضوعات:.....	۱۳
۳	د مېرمنو پیاوړې کول:	۱۳
۴	۴ ستراتیژیکه ساحه: د کلیوالي صنایعو او کوچنیو او منځنیو پانگونه وده:.....	۱۴
۴,۱	موخه:	۱۴
۴,۲	د اقتصادي ودې په موخه د همغږۍ ښه کول:.....	۱۵
۴,۳	په سیمه کې د اغیزمنو بنسټونو د جوړولو لپاره زمينه برابرول:	۱۵
۴,۴	په کلیو کې د اسلامي پور په گډون د بیا ورکوونکو پورونو لپاره د زمينې برابرول:	۱۵
۴,۵	د کسب او کار او تشبثاتو په موخه د پراختیایي خدمتونو وړاندې کول:	۱۶
۴,۶	له ټولو سکتورونو سره په همغږۍ د اقتصادي شرایطو برابرول:	۱۶
۴,۷	د سیمه ییزو مارکېټونو پرانیستل (د ولسواليو په کچه)	۱۶
۴,۸	مسلکي او تخنیکي زده کړې	۱۷
۴,۹	گډ موضوعات:	۱۷
۴	د مېرمنو پیاوړې کول:	۱۷
۴	چاپېریال ساتنه:.....	۱۷
۴	له نشه یي توکو سره مبارزه:.....	۱۷
۵	۵ ستراتیژیکه ساحه: د سیمه ییزې حکومتولۍ پیاوړتیا :	۱۷
۵,۱	موخې:.....	۱۸
۵,۲	په کلیو کې د پراختیایي شوراگانو د ونډې پیاوړتیا:.....	۱۸
۵,۳	د پراختیایي ادارې په توگه د سیمه ییزو پراختیایي شوراگانو د ونډې پیاوړتیا:.....	۱۹
۵,۴	د سیمه ییزې شورا/ کلسټر پراختیایي پلان:.....	۱۹
۵,۵	پېښو او ټولنیز خوندیتوب ته ځواب:.....	۱۹
۵,۶	تعلیمي او روغتیایي زیربناوې	۱۹
۵,۷	ټولنیزو کارکوونکو ته د همکارو موسسو د واکونو لېږد:.....	۲۰
۵,۸	گډ موضوعات:	۲۰
۵	د مېرمنو پیاوړې کول:	۲۰
۵	له نشه یي توکو سره مبارزه:.....	۲۱
۵	د ژوند چاپېریال ساتنه :	۲۱
۶	۶ ستراتیژیکه ساحه: د ادارې اصلاحات او د وړاندې کېدونکو خدمتونو اغیزمنول:	۲۱
۶,۱	موخې:	۲۲
۶,۲	د سمونو بهیر:	۲۲
۶	موخې:	۲۲
۶,۳	څارنه او ارزونه:	۲۲

۶,۴	د معلوماتي سیستم مدیریت:.....	۲۲
۶,۵	څېړنه او سروې:	۲۳
۶,۶	روزنه، تخنیکي او مسلکي زده کړې:.....	۲۳
۶,۷	د کلیوالي ټکنالوژۍ پارک:	۲۳
۶,۸	د وگړو د پوهې کچې لوړول:	۲۳
۶,۹	د پالیسۍ او ستراتیژۍ جوړونې چارو پیاوړتیا:.....	۲۴
۶,۱۰	د کلیو د اوسېدونکو له اړتیاوو سره سم د اړوندو ادارو د پالیسیو برابرول:.....	۲۴
۶,۱۱	د ټول شموله او جامع میکانیزم له لارې د پلان جوړونې پیاوړتیا:	۲۴
۶,۱۲	د نورو ادارو په پلانونو کې د سیمه ییزو پلانونو شاملولو ته د فرصت برابرول:	۲۴
۶,۱۳	گډ موضوعات:	۲۴
۶	د مېرمنو پیاوړې کول:	۲۴
۶	له چاپېریال څخه ساتنه:	۲۵
۶	د پېښو پر وړاندې مبارزه:	۲۵
۶	له اداري فساد سره مبارزه:	۲۵
۶	متوازنه پراختیا:	۲۶
۶	د پولو پراختیا:	۲۶
۶	داخلي تفتیش:	۲۶
۶	د پروژو ساتنه او مراقبت	۲۶
۱	د پروگرامونو له لارې د پروژو ساتنه او مراقبت:	۲۶
۲	د کلیو له لارې ساتنه او مراقبت:.....	۲۷
۳	د سولې لپاره کاري پروگرام:	۲۷
۲۸	څارنیز میکانیزم:.....	۲۸
۲۸	ضمایم:	۲۸

د پیل خبرې

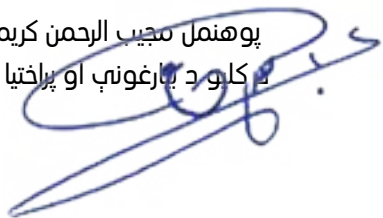
د کافي اقتصادي فرصتونو او زیربناوو کمښت، د طبيعي پېښو پر وړاندې زیان منل، د کاري اسانتیاوو کمښت، د اغیزمنو څېړنو او سروې کولو نشتوالی، په کلیو کې کمزورې حکومتولې او د کافي امنیت نشتون د کلیو په کچه د بې وزلۍ له لاملونو څخه بلل کېږي. د دغو لاملونو مطالعه او ورته رسېدنه د (۱۳۹۶ - ۱۴۰۰) لمریز کال پورې د کلیو د بیارغونې او پراختیا وزارت په ستراتیژیک پلان کې د اساسي خدمتونو او تل پاتې پراختیا لپاره د زمینې برابرولو له لارې په کلیو کې د بې وزلۍ د کمښت په موخه په پام کې نیول شوي دي. د کلیو او پراختیا وزارت د خپلو ستراتیژیکو موخو لکه د زیربناوو په دوامدارې پراختیا، دوامداره اوبو رسونې او روغتیا، د صنایعو او کوچینو او منځنیو پانګونو پراختیا، د تل پاتې او تجدید وړ انرژۍ په پراختیا، سیمه ییزې حکومتولۍ او اداري پراختیا او د غیرمنو خدمتونو د چمتو کولو له لارې د کلیوالي سیمو د پراختیا بساینې او پرمختګ لپاره لار برابروي.

د کلیو د بیارغونې او پراختیا وزارت د کلیو اوسېدونکي د خپل پام په محراق کې ساتي او تل په دې لټه کې دی څو د کلیو د اوسېدونکو د ژوندانه د کچې لوړولو په موخه مشارکتې کلتور پیاوړی کړي. ددغه وزارت مشرتابه او کارکوونکي ژمن دي چې د خپلې چارې پدې متمرکزې کړي چې کړنې یې د محوري ارزښتونو، ملي لومړیتوبونو او تل پاتې نړیوالو پراختیایي موخو پر بنسټ وي او په کلیو کې د بې وزلۍ د کمښت په موخه په اقتصادي او ټولنیزو زیربناوو ټینګار کوي چې د بې وزلۍ د کمښت اساسي لار بلل کېږي.

زه پر دې باور یم چې د مشارکتې روحیې پیاوړتیا او محوري ارزښتونو ته ژمنتیا به له موږ سره د وزارت په ستراتیژیک پلان کې شته موخو ته د رسېدو په برخه کې مرسته وکړي. په بشپړ باور ویلی شم چې اوس د کلیو د بیارغونې او پراختیا وزارت د هېواد په ټولو کلیو کې فعاله ونډه لري او د کلیو په کچه له ټولو اړوندو ادارو او همکارو شریکانو سره د ټولو پراختیایي چارو مشري پر غاړه لري. له دې سربېره ددغه وزارت ریاستونه او کاري پروګرامونه دا مسئولیت لري چې ددغه پنځه کلن ستراتیژیک پلان موخو ته درسېدو په برخه کې د هېڅ ډول اصولي هڅو څخه ډډه ونکړي او د اغیزمنو او ګټمنو خدمتونو د وړاندې کولو زمینه د هېواد په کچه د متوازنې پراختیا اصل په پام کې نیولو سره برابره کړي.

خوشاله یم چې له ۱۳۹۶ - ۱۴۰۰ لمریز کال پورې د کلیو د بیارغونې او پراختیا وزارت ستراتیژیک پلان چې د کلیو د اوسېدونکو د ژوندانه د ښه کېدو او بې وزلۍ د کمښت په موخه له میاشتو هڅو او ستړیاوو وروسته د اړوندو داخلي (افغان) کارکوونکو له خوا له بیا کتلو وروسته په ملي ژبو ترتیب شوي وړاندې کوم. له دې سره غواړم د خپلې متنې مراتب د کلیو د بیارغونې او پراختیا وزارت د ستراتیژۍ برخې تخنیکي ډلې، همکارو ریاستونو، پروګرامونو او د وزارت سلاکارانو ته وړاندې کړم کوم چې ددغه ستراتیژیک سند په جوړولو کې یې هڅې کړې دي .

پوهنمل مجیب الرحمن کریمی
د کلیو د بیارغونې او پراختیا وزیر

سرريزه

د كليو د بيارغونې او پراختيا وزارت مشرتابه په دې باور دي چې د بې وزلې كمول د اساسي خدمتو وړاندې كولو او د سيمه ييزو بنسټونو پياوړتيا ته اړتيا لري ترڅو په كليوالي سيمو كې دوامدارې او متوازنې اقتصادي پياوړتيا او پراختيا ته ورسېږو.

همدې موخو ته درسيډو په هوډ د بې وزلې لاملونو (چې په لومړۍ ځله جدول كې مشخص شوي) ته د ځواب وركونې په موخه د وگړو، مالي ملاتړ كوونكو سرچينو او د كليو د پراختيا سكتوري ادارو متقابل همكاري او گډون چې د كليو د غوړېدو او ښه توب لامل كېدای شي اړين بلل كېږي. دغه وزارت د مقابليسي گټو اصل ته په پام، په كليو كې د ژوندانه د كچې د ښه كېدو په موخه د اقتصادي فرصتونو، په كليو كې د وړتياوو، امكاناتو، او سيمه ييزو سرچينو دشتون مشخص كولو ته مكلف او ژمن دي.

د كليو د بيارغونې او پراختيا وزارت د كليوالي سيمو اړتياوو ته د مستقيمې رسېدنې په موخه خپل پراختيايي پلانونه د ملي او فرعي پروگرامونو لکه د ولسي تړون پروگرام، كليوالي لار جوړونې ملي پروگرام، د كليوالي صنعتونو د پراختيا ملي پروگرام، د كليو د تجديد وړ او دوامدارې انرژۍ پروگرام، د اوبو رسونې او محيطي حفظ الصحې ملي پروگرام، سيمه ييزو پروگرامونو د انسجام دفتر، د افغانستان د كليو پراختيا انستيتوت، د هراړخيز كرنې او كليو پراختيا آسانتياوې، په سرحدي سيمو كې د افغان تاجک د ژوندا د ښه والي او له زيان منلو څخه د خونديتوب او څارنې له لارې پلي كوي.

د كليو د بيارغونې او پراختيا وزارت خپل ستراتيژيک پلان له ټولو اړوندو خواوو سره په سلا او همغږۍ تدوين كړې او هڅه يې كړې د متوازنو خدمتونو په وړاندې كولو سره په كليو كې ټولنيز عدالت، او د رڼو او ديموكراتيکو ټاكنو په لار اچولو سره ښه سيمه ييزه حكومتولي د ښځو د فعالې ونډې اخيستلو په گډون تامين كړي.

په تېرو كلونو كې دغه وزارت د اساسي خدمتونو په وړاندې كولو سره بازارونو، كاري شونتياوو، تعليمي مركزونو، ټولنيزو خدمتونو، د څښاک صحي اوبو او كليوالي انرژي ته د كليوالي وگړو لاسرسۍ زيات كړې، چې ددغه وزارت د ماموريت اصلي محور جوړوي او په پايله كې يې د ښې راتلونكې په موخه د كليوالي سيمو د اوسېدونكو په اذهانو كې هيلې ژوندي او پياوړې كړې دي.

د كليو د بيارغونې او پراختيا وزارت؛ د افغانستان د اسلامي جمهوري دولت، نړيوالې ټولنې او د ستراتيژيک پلان د پاليسو د تحقق په موخه اړتيا لري څو د خپلو پراختيايي پروگرامونو پر جوړښت بيا كتنه او هغه منسجم كړي څو وكولاى شي كليوالو ته د ښه ژوندانه په موخه غوره خدمتونه وړاندې كړي.

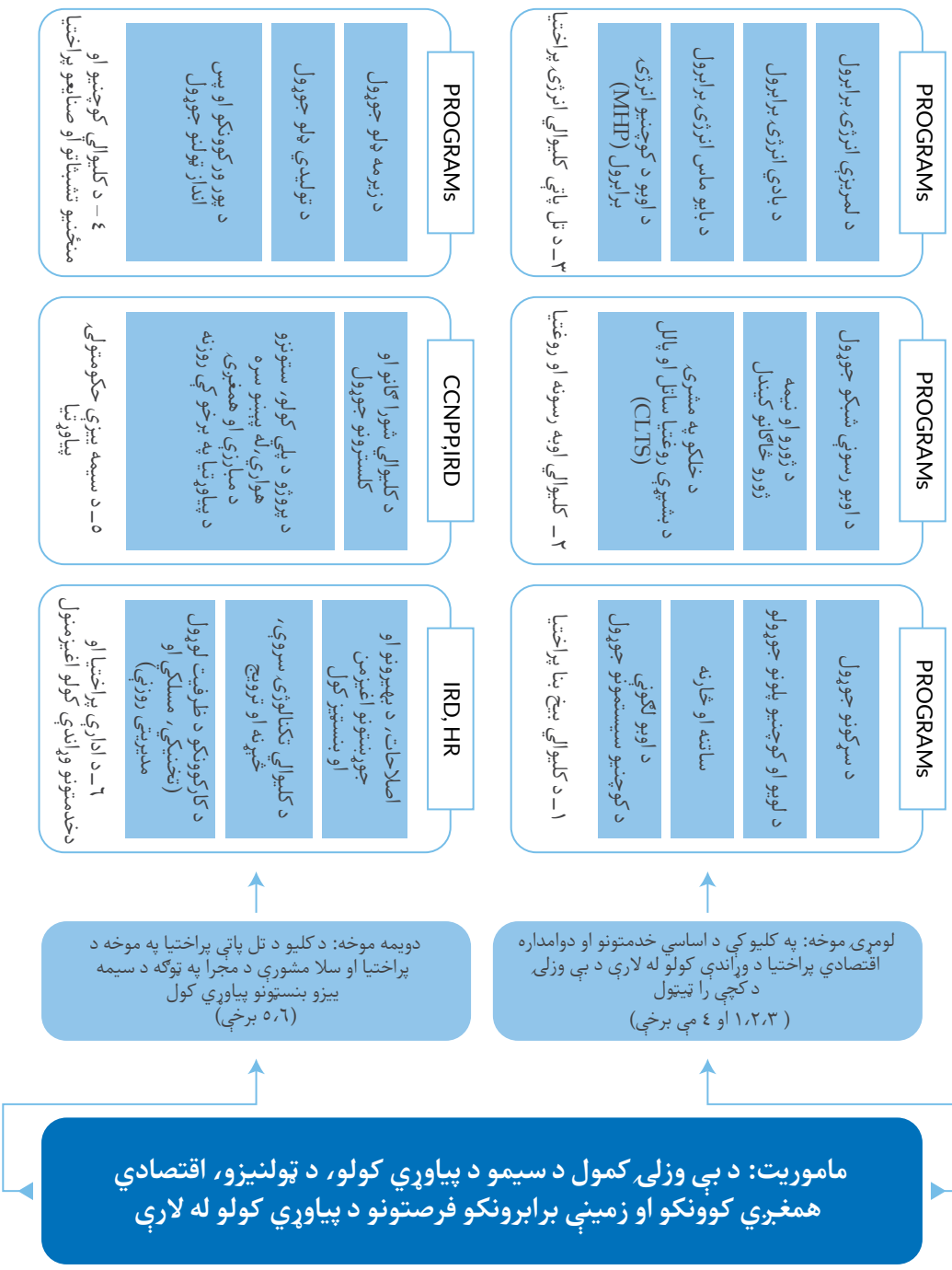
د جوړښتونو (تشكيلات) او سيستم، د خدمتونو د وړاندې كولو او لگښتونو د كمښت د بنسټيزه كولو په موخه دغه وزارت په پام كې لري خپل تشكيلاتي جوړښت، چې د ملكي خدمتونو او پروگرامونو كاركوونكي پكې شاملېږي د سمون (ريفورم) د پروسې د پلي كېدو له لارې ملي او ستراتيژيکو موخو او لومړيتوبونو ته د رسېدو په موخه برابر كړي.

جدول ۱: په کلیو کې د بې وزلۍ لاملونه کوم چې د کلیو د پراختیا وزارت له خوا موندل شوي او ورته پام به وشي.

د کافي اقتصادي فرصتونو نشتوالی	د کافي زیربناوو کمښت	د طبیعي پېښو پر وړاندې زیان منل	د سیمه ییزې حکومتونو کمزورتیا	د اغیزمنو سروې گانو او خپرونو نشتون او عامه پوهې کمښت
<ul style="list-style-type: none"> بازار ته محدوده لاسرسی د اړوندو مهارتونو کمښت په مهارتونو کې له عصري سیستم څخه نه گټه پور ته محدوده لاسرسی د اقتصادي ملاتړونو نشتوالی 	<ul style="list-style-type: none"> په لرې پرتو او ستونزمنو لارو لرونکو سیمو کې د سرکونو کمښت د کافي روغتیايي او تعلیمي مرکزونو کموالی روغتیا او د ځینک پاکو اوبو نه کم لاسرسی د انرژۍ تولیدونکو زیربناوو کموالی کموډر زیربناوې زراعتی 	<ul style="list-style-type: none"> کمزورې ټولنیز پوځي ادارو او موسساتو ترمنځ یا کافي همغږي د کورنیو کمزورې مدیریت د اړوندې پوهې او مهارتونو کموالی د وړاندې خبر ورکولو سیستم نشتون 	<ul style="list-style-type: none"> د سیمه ییز حکومت او وګړو ترمنځ واکن د سیمه ییزې حکومتونو لپاره یا کافي پروګرامونه او مهارتونه له خپلو اساسي حقونو څخه د وګړو نه خبری 	<ul style="list-style-type: none"> په کلیو کې د وګړو د واقعي اړتیاوو د پېژندو په موخه د سروې گانو نه ترسره کېدل متوازنې پراختیا ته د رسېدو په موخه د هر اړخیزو خپرونو کمزورتیا د بیس لاین (مېدا محاصل) نشتوالی
<p>د کلیو د بیارغونې او پراختیا وزارت، پانګوالو ته د مهارتونو برابرول، له کوچنیو پانګونو څخه د ملاتړي ادارې سره په ګډه د کوچنیو پوښو او محصولاتو په برابرولو کې همکاري، بیخ بنا جوړه، انرژي ته لاسرسی مساعد او د SMEs / VSAs په جوړولو کې مرسته کوي.</p>	<p>د کلیو د بیارغونې او پراختیا وزارت، ښوونځي او کلینیکونه جوړ، لارې او پلونه اباد، د دوامداره او تجدید وړ انرژي برابرې، د اوبو لګونې شبکې جوړې او د ځینک پاکو اوبو او روغتیا ته د لاسرسي زمينه برابروي.</p>	<p>د کلیو د بیارغونې او پراختیا وزارت، سیمه ییزې پرېکړې ټپي، ټولنیزه همغږي زیاته، له چاپېریال څخه د ساتنې تدابیر چمتو او وګړي له حوادثو سره د مبارزې په برخه کې روزي.</p>	<p>د کلیو د بیارغونې او پراختیا وزارت، ټولنیز او متوازن انکشاف ته تحقق، د وګړو په مشرۍ د پراختیا په اړه زده کړې برابرې او سیمه ییزې ټاکنې ترسره کوي.</p>	<p>د کلیو د بیارغونې او پراختیا وزارت د اړوندو برخو له لارې د کلیوالي وګړو د اړتیاوو د پېژندو، ټولنیز عدالت د تحقق او متوازنې پراختیا په موخه هر کال سروې گانې، ارزونه او هر اړخیزه خپرنې د پروژو او پروګرامونو د اغیزمن پلي کېدو په موخه په لار اچوي.</p>

د اوسني وضعیت شننه:

فرصتونه	ځنډونه
<ul style="list-style-type: none"> اساسي خدمتونو وړاندې کولو ته د وګړو اړتیا د وزارت له پراختیایي پروګرامونو څخه د دولت ملاتړ د کلیو د پراختیا په برخه کې د مالي مرستندویانو ژمنتیا او لیوالتیا د هېواد په ټولو کلیو کې د وزارت فعاله شتون د متخصصو او تجربه لرونکو کارمندانو په لرلو د ریاستونو او کاري پروګرامونو شتون د ولایاتو په کچه د دویمې واحدونو شتون د سیمه ییزو پراختیایي شوراګانو شتون د نړیوالې ټولنې ملاتړ تل پاتې نړیوالې پراختیایي موخې د ملي لومړیتوب لرونکي پروګرامونه د کلیو د پراختیا په برخه کې د څېړنو او د تخنیکي کارکوونکو د کاري شونتیاوو د لوړولو په موخه د افغانستان د کلیو پراختیا انستیتوت لرل په پراختیایي پروژو کې د وګړو ونډه اخیستل د MIS و GIS مالوماتي بانک شتون د توکو د کیفیت د ارزونې او کنټرول څارنیزه برخې شتوالی. د رویتیا د تامین او حساب ورکولو په موخه د داخلي تفتیش برخه په مرکز او ولایتونو کې د دفترونو او وسایلو لرل د توکو د تېسټ لابراتوارونه د انجینرۍ او ډیزاین برخې 	<ul style="list-style-type: none"> د هېواد په ځینو برخو کې د امنیت نشتوالی ناکافي پراختیایي بودجه په پام وړ برخو کې د مالي مرسته کوونکو له خوا د بودجې د لګولو محدودیتونه چې متوازنه پراختیا اغیزمنه وي. د وزارتونو، دولتې او غیردولتي ادارو ترمنځ د همغږۍ کموالی. په ځینو سیمو کې ټولنیز جنجالونه او ستونزې د ناوړه طبیعي پېښو پېښېدل د اقلیم بدلون او وچکالي په بېلابېلو چارو کې د اداري پړاونو وخت نیونه د کافي هایدروجیولوژیکي مالوماتو نشتون د پرېکړې په موخه د کافي مالوماتو او بیس لاین نشتوالی د برېښنايي وسایلو او سمبالټوکو کمښت د ریاستونو او پروګرامونو ترمنځ کمزورې همغږي موازي جوړښتونه او سیستمونه د ملکي خدمتونو د پاتېن رتبه کارکوونکو کمه تنخواه د ولسوالیو او ولایتونو په کچه د پرسونل کمښت او د هغو ټیټ تخنیکي ظرفیت د ساختماني توکو د کیفیت ټیټوالی وظیفوي تداخل

نظري اډانه (چوکات)

لرليد:

پیاوړې او د متحرک اقتصاد لرونکې پرمختللي کلي

ماموریت:

د بې وزلې د کمولو په موخه د کلیوالو پیاوړتیا او د اقتصادي او ټولنیزو فرصتونو د د پیاوړتیا او همغږي له لارې د افغانستان کلیوالي سیمو تلپاتې پرمختګ ته لاره برابرول.

ټوليزې موخې:

- په کلیو کې د اساسي خدمتونو د وړاندې کولو او دوامداره اقتصادي پراختیا له لارې د بې وزلې د کچې راټیټول
- د عملي کوونکي اداره په توګه د سلا ورکونې او تلپاتې کلیوالي پراختیا په موخه د سیمه ییزو ادارو پیاوړې کول

اصلي ارزښتونه:

- کلیوالي ټولنې د کلیو د بیارغونې او پراختیا وزارت د پاملرنې مرکز جوړوي.
- د کلیو د بیارغونې او پراختیا وزارت د تېرې، اوسنۍ او راتلونکې پانګونې د ساتنې، د تل پاتې پراختیا د تامین او د وګړو د مالکیت احساس د پیاوړتیا ته ژمن دی.
- د کلیو د بیارغونې او پراختیا وزارت متوازنې، عادلانه او تل پاتې پراختیا ته ژمن دی.
- د کلیو د بیارغونې او پراختیا وزارت خپلې ټولې چارې په ټولنه کې د شته نورمونو او ارزښتونو په پام کې نیولو سره په ریښتینوله، روښتوب او ځواب ویونکي ډول ترسره کوي.
- د کلیو د بیارغونې او پراختیا وزارت د ټولیز ګډون په همغږۍ او همکارۍ د ښار او کلي د توپيرونو راکمولو ته ژمن دی.
- د کلیو د بیارغونې او پراختیا وزارت د چاپېریال ساتنه او له طبعي زیرمو اغیزمنه ګټه د حیاتي ارزښتونو په توګه ګڼي.
- د کلیو د بیارغونې او پراختیا وزارت د اساسي خدمتونو د وړاندې کولو له لارې سولې، ټیکو او د ستونزو پر حل باوري دی.
- د کلیو د بیارغونې او پراختیا وزارت باوري دی چې په کلیو کې د اساسي خدمتونو وړاندې کول د وګړو او دولت ترمنځ د باور او اړیکو د ټینګښت لامل کېږي.
- د کلیو د بیارغونې او پراختیا وزارت د کلیو د پراختیا په برخه کې د مېرمنو ونډه ارزښتمنه ګڼي.

ستراتيژیکې ساحې :

- د زیربناو تل پاتې پراختیا (سړک او اوبه لګول)
- په کلیو کې تل پاتې اوبه رسول او روغتیا
- د کلیو لپاره د تجدید وړ او تل پاتې انرژي پراختیا
- د کلیوالي صنایعو او کوچنیو او منځنیو پانګونو (تشبثاتو) پراختیا
- د سیمه ییزې حکومتولۍ پیاوړتیا
- د ادارې پراختیا او د اغېزمنو خدمتونو وړاندې کول

ګډ موضوعات:

- د مېرمنو پیاوړې کول
- چاپېریال ساتنه
- د طبیعي پېښو پر وړاندې مبارزه
- د اداري فساد پر وړاندې مبارزه
- د نشه یي توکو پر وړاندې مبارزه

د ستراتیژیک پلان بنسټونه

د کلیود بیا رغونې او پراختیا وزارت خپل ستراتیژیک پلان د هېواد د اساسي قانون د شپږمې، لسمې او دیارلسمې مادې، د اړوندو چارو د مقرري، نړیوالو پراختیایي موخو، لومړیتوب لرونکو ملي پروگرامونو پر بنسټ او د دولت او نړیوالې ټولنې له پالیسو سره په همغږۍ له ټولو کاري پروگرامونو، مرکزي او ولایتي ریاستونو او نورو اړوندو خواوو سره د یوه مشورتې بهیر له لارې جوړ او هڅه کوي ددغه ستراتیژیک پلان په رڼا کې خپلې کاري چارې منسجمې او د راتلونکو کلونو په ترڅ کې د وګړو د آرامه او سوکاله ژوندانه په موخه له وړاندې څخه اغیزمن او ګټور خدمتونه وړاندې کړي.

د وزارت ستراتیژیکې ساحې

ستراتیژیکه ساحه: د زیرناوو تل پاتې پراختیا (سرکونه او د اوبو لګولو کوچني سیستمونه) او موخې:

- د ترانسپورتي زیرنا د جوړولو له لارې اساسي خدمتونو ته لاسرسی
- د اوبو لګولو د کوچنیو سیستمونو د بیا رغونې او جوړولو له لارې د کرنیزو محصولاتو زیاتوالی
- د کلیو د بیا رغونې او پراختیا وزارت د کلیو په کچه د اقتصادي او ټولنیزې پراختیا په موخه ګڼ شمېر زیرناوې جوړې او بیا رغولې دي او اوس هم په ټول افغانستان کې دغه ډول چارو ته اړتیا لیدل کېږي. د کافي اړیکو کموالی، اساسي خدمتونو او بازار ته محدود لاسرسی او له دې سره د اوبو لګولو د کافي زیرناوو کمښت د کرکېلې ځمکې مولدیت زیانمنوي. له دې سره طبیعي پېښې په کرنیزو ځمکو، د اوبو لګولو پر کانالونو او د ژوند کولو له لپاره په ګڼ شمېر اړوندو سرچینو ناوړه اغیزه اچوي.
- له دې سره هغه زیرناوې چې ددغه وزارت د پروگرامونو له لارې د هېواد په کلیو کې رغول شوي دي د زیان منلو او بې وزلۍ کچه یې راتیته کړې خو د اړتیا کچې ته په پام د هېواد کلیوالي وګړو ته په کلیو کې ددغه زیرناوو او خدمتونو وړاندې کول کافي ندي. له دې امله د اقتصادي او ټولنیزې پراختیا د تحرک په موخه د کلي او ولسوالۍ په کچه په لویو زیرناوو د کلیو د بیا رغونې او پراختیا وزارت پانګونې ته اړتیا لیدل کېږي چې د کلاستر شوراګانو په جوړولو سره د ولسي تړون پروګرام له لارې به ورته پاملرنه وشي.
- د کلیو د بیا رغونې او پراختیا وزارت به په همدې ډول په کلیو کې د سرکونو، پلونو، پلچکونو، استنادي دیوالونو، اوبو لګولو کانالونو، محافظوي دیوالونو، د اوبو لګولو کوچنیو بنسټونو، تعلیمي او روغتیایي زیرناوو او نور ورته زیرناوو جوړولو ته دوام ورکړي. د کلیو د بیا رغونې او پراختیا وزارت به هڅه وکړي څو د منځنیو زیرناوو د برابرولو په برخه کې چې د کلیو او ولسواليو ګڼ شمېر وګړي تر پوښښ لاندې لري، انډول په پام کې ونیسي.

۱.۲. د نورمونو او معیارونو همغږي کول:

د کلیو د بیا رغونې او پراختیا وزارت په پام کې لري ټولو زیرناوي پروژو لکه سرک، پل، د اوبو لګولو کوچنیو او منځنیو بندونو، اوبو رسولو او انرژۍ او نورو پروژو لپاره د نورم او ستندرد له ملي ادارې، خصوصي سکتور، ښارچورونې وزارت، اوبو او برېښنا وزارت، ټول ګټو وزارت او کرنې وزارت سره په همغږۍ مناسب نورمونه او معیارونه جوړ، څو د چاپېریالي او اقلیمي بدلونونو د اغیزو پر وړاندې خپله پایښتوب وساتلی شي.

۱.۳. د زیرناوي پروژو د کیفیت کنټرول:

د کلیو د بیا رغونې او پراختیا وزارت د زیرناوي پروژو د کیفیت کنټرول د پروژې په ټولو پړاونو کې له سروې څخه را نیولې تر طرحې، دیزاین او د پروژو تر پلي کېدلو پورې د عامه او خصوصي سکتور له لوري په پام کې نیول کېږي او د پلي شوو چارو او پروژو له کیفیت څخه څارنه د پراختیایي شوراګانو، د وزارت د کارکوونکو او د اړتیا پر مهال د عامه او خصوصي سکتور له خوا ترسره کېږي. له دې سربره به د کلیو د بیا رغونې او پراختیا وزارت د کیفیت آزمویلو، د ودانیزو توکو د مقاومت د درجې ټاکلو، د او د چاپېریالي قوانینو او ودانیزو پروژو د کیفیت د تضمین په موخه یو لابراتوار جوړ او پیاوړی کړي.

۱.۴. ګډ موضوعات:

د مېرمنو پیاوړې کول:

نارینه او ښځینه د کلیوالي زیرناوو مساوي ګټه اخیستونکي دي. د اساسي خدمتونو مرکزونو او مواصلاتي آسانتیاوو ته یو ډول لاسرسی، د مېرمنو په استخدام کې زیاتوالی، هغوی ته د کاري شونتیاوو برابرول، ساتنه او مراقبت، څارنه، لارښوونه د کلیو د پراختیا په برخه کې مېرمنو سره سلا مشوره د مېرمنو په پیاوړي کول، په کلیو کې د ښځې او نارینه د مساوي حقونو غوره بېلګه ده چې دا په نړیوالو پایداره پراختیایي موخو کې د جنسیتي ژمنو له پلي کولو سره مرسته کوي.

د چاپېریال ساتنه:

د کلیوالي زیرناوو بیا رغونه، جوړونه او د واټونو ترڅنګ د نیالګیو کښېنول د هوا او اوبو د ککړتیا د کمښت او د چاپېریال ساتنې لامل کېږي، چې ددغه چاره د وزارت لومړیتوبونو څخه ده؛ سربره پرې ټولنیزې ستونزې هم د چاپېریال سکتور پواسطه هوارېږي. ددغه برخه د هغو سرکونو پر بیا رغونې او پراختیا تمرکز کوي چې ټیټ کیفیت (هغه سرکونه چې له پخوا موجود وو او اوس په ناوړه حالت کې وي) لري او پر ټولنیز او چاپېریالي حالت منفی اغیزه شیندي..

همداشان، پدې برخه کې اړوندې چارې به د چاپېریالي قوانینو، د چاپېریال ارزونې له مقرري، د نړیوال بانک د خونديتوب پالیسي (چاپېریالي، ټولنیزې او ایمني) او د هېواد له نافذه قوانینو او مقرارتو سره په همغږۍ ترسره شي.

له نشه یي توکو سره مبارزه:

د بیا رغونې له لارې د کاري شونتیاوو برابرول، رغول، د زیرناوو ساتنه او مراقبت، او د اوبو لګولو د کوچنیو سیستمونو جوړول چې کرنیزو محصولاتو زیاتوالی ته لار برابروي او په غیر مستقیم ډول مرسته کوي څو په کلیو کې د کوکنارو نامشروع کښت او د عاید ګټه راکمه کړي.

۲.۱.۲ ستراتیژیک ساحه: کلیو ته تل پاتې اوبه رسول او روغتیا ساتنه:

د کلیوالو د ژوندانه کچې د لوړولو په موخه په منظمه توګه اوبو رسول، حفظ الصحې او ښوونیزو خدمتونه ته د لاسرسۍ زیاتوالی.

د کلیو د بیارغونې او پراختیا وزارت د اوبو رسولې زیربناوې لکه د ژورو او نیمه ژورو څاګانو کیندنه او د مناسبو لاسي پمپونو نصبول، د اوبو رسولې شبکو جوړول، د میرزونو(تشانبونو) جوړول او د پا ساتنې اړوندې زدکړې ته چې په کلیوالي سیمو کې اقتصادي او ټولنیزه پراختیا تضمینوي او د ناروغیو، مړینې کچې په ځانګړې توګه د پنځه کلنۍ څخه کمو ماشومانو د مړینې د کمښت لامل کېږي؛ زمینه برابروي چې اوس هم په کلیوالي سیمو کې وګړي د څښاک د پاکو اوبو او محیطي حفظ الصحې له کمښت سره مخ دي.

د څښاک پاکو اوبو ته نه لاسرسۍ، د اوبو د زرمو تخریب او په ځینو زیان لیدلو سیمو کې ناوره طبیعي پېښې، وچکالی او د اقلیم بدلون د کلیوالي وګړو ستونزې لارپاتې کېږي چې.

د اوبو رسولې پرله پسې اړتیاوو ته په پام، په کلیو کې ټولنیزو خدمتونو په ځانګړې توګه د څښاک پاکو اوبو ته د لاسرسۍ کچه ناکافي بلل کېږي له همدې امله د کلیو د بیارغونې او پراختیا وزارت د څښاک اوبو د کوچنیو او منځنیو زیربناوو د جوړولو او محیطي حفظ الصحې لپاره د ولسوالۍ او کلي په کچه د پانګې جذب په موخه لږ تر لږه هغو معیاري خدمتونو ته په پام چې د ولسي تړون ملي پروګرام کې یاد شوي هڅه کوي.

هغه څېړنې چې د څارنې د ګډ پروګرام (JMP)، نړیوال روغتیايي سازمان (WHO) او د ماشومانو لپاره د ملګرو ملتونو وجهي صندوق (UNICEF)، د اوبو رسولې خدمتونو او حفظ الصحې کچه د کورنیو د سروې ګانو پرنسټ د ګواښونو او زیان منلو د سروې (NRVA)، د افغانستان د وګړو د ژوندانه د حالت سروې (ALCS)، د افغانستان څو شاخصه سروې (AMICS)، د افغانستان د سرشمېرنې او روغتیا سروې (DNHS) په ګډون؛ چې په ښاري او کلیوالي سیمو کې ترسره شوې او په کلیوالي سیمو کې یې د ۱۳۹۵ لمریز کال د اوبو لګونې او حفظ الصحې د خدماتو پوښښ اټکل کړي چې له مخې یې د کلیو ۵۳ سلنه وګړي د څښاک صحتي اوبو لرلو لومړنیو خدمتونو او ۳۹ سلنه یې د محیطي حفظ الصحې لومړنیو آسانتیاوو ته لاسرسۍ لري.

په پام کې نیول شوي چې په راتلونکو پنځو کلونو کې د څښاک پاکو اوبو ته د کلیو د وګړو لاسرسۍ باید له ۵۳ سلنه څخه ۸۶ سلنې او د محیطي حفظ الصحې اسانتیاوو ته لاسرسۍ له ۳۹ سلنه څخه ۵۶ سلنه ته لوړ شي. سربېره پر دې به په پرانستې فضا کې د رفع حاجت اړتیا له ۱۸ سلنه څخه ۱۰ سلنه ته راکښته شي.

په پام کې ده چې د د وګړو په مشرۍ د بشپړې حفظ الصحې پروګرام له لارې او د ولسي تړون پروګرام د همکارو بنسټونو او هغو مؤسسو له لارې چې د یونسف ادارې له خوا تمویلېږي، نږدې لس زره کلیوالي ټولنې له انساني فاضله موادو څخه پاکې او وریسې به همدغه دوره کې به شپږ سوه زره تشابونو د خلکو او مالي مرستندویانو د ګډ کار پواسطه (چې لس سلنه یې نوي تشابونه او باقی نور یې محلي تشابونه دي) هم جوړ او ورغول شي.

۲.۱.۲ په خوندي بڼه د خدمتونو مدیریت:

د څښاک د پاکو اوبو د خونديتوب د کچې ټاکلو په موخه د DACAAR دفتر په ۲۰۱۳ زېږدیز کال کې یوه څېړنه ترسره کړې. په یاده څېړنه کې په کلیوالي او ښاري سیمو کې د څښاک د اوبو د ۴۰۰۰ سرچینې څخه د اوبو د ککړتیا ټاکلو او د (E.coli) باکتریا د شتون د کچې په موخه ازمایل شوې دي. لاسته راغلې پایلې ښيي چې یوازې ۴۰

سلنه د اوبو سرچینې د افغانستان په ښاري او کلیوالي سیمو کې د (۱۰۰ml/CFU) (> باکټریولوژي معیار په لرلو د څښاک لپاره صحتي اوبه لري.

د دې څېړنې پر بنسټ د اوبو رسولې ریاست د اوبو رسولې خوندي سیستم وړاندې کړې او په آزماښتي ډول یې په پروان او بامیانو ولایتونو په جوړو شوو پروژو کې پلې کوي. د قناعت وړ پایلو د ترلاسه کېدو په صورت کې په پام کې ده چې دغه طرح د اوبو رسولې په ټولو پروژو کې چې د سکتوري برخو له خوا عملي کېږي، پلې شي.

د نړیوالې تل پاتې پراختیا د شپږمې موخې د لومړي او دویمې موخې د پلي کېدو پلان ددغه ستراتیژیکې ساحې سره ضمیمه دي.

۲.۱.۳ ګډ موضوعات:

د مېرمنو پیاوړي کول:

په کلیوالي سیمو کې د اوبو رسولې او حفظ الصحې پالیسۍ د اصولو څخه یو هم دادۍ ترڅو د اوبو په مدیریتېه چارو او د پروژو په تصمیم نیونې او پلي کولو مېرمنې شاملې شي.

د نړیوالې پایښتګرې پراختیا موخو ته په کتو د حفظ الصحې، نظافتي زده کړو، او د معیاري تشابونو جوړولو او د ښځو اړتیاوې په پام کې نیول کېږي. د اوبو، حفظ الصحې او نظافتي روزنې ګټه اخیستونکو ټولنو د ثبت او راجسټر په موخه به رڼ طرز العمل وړاندې کېږي څو د اوبو رسولې، حفظ الصحې او نظافتي زده کړو د پروژو د ساتنې او مراقبت په برخو کې د مېرمنو ونډه د کلي په کچه تعین او خوندي کړي.

د چاپیریال ساتنه:

د چاپیریال ساتنې په موخه د اوبو رسولې، حفظ الصحې او نظافتي زده کړو پالیسي (WASH) په لاندې ټکو متمرکز ده:

- د اوبو رسولې، حفظ الصحې او نظافتي زده کړو اغیزې د چاپیریال تر ګواښ لاندې ساحو لپاره په تدریجي ډول تر لید(شناسیايي)، څار، ارزونې او ملاتړ لاندې نیول کېږي. د چاپیریالي ګواښونو د کمښت په موخه نوي مکانیزم برابر او
- پدې صورت کې که چېرې مهم چاپیریالي ګواښونه پیژندل کېږي د وقایې او له چاپیریال څخه د ساتنې په موخه جدي ګامونه اخیستل کېږي.
- د ککړو اوبو او انساني غایطه موادو د مدیریت په موخه د پراختیايي شوراګانو په کچه تخنیکي مهارتونه برابرېږي څو د امکان تر بریده د اوبو د سرچینو له ککړېدو مخه ونیول شي.
- د اوبو د زرمو مدیریت د هغو عملي میخانیکیت سره د ابریزو (Watershed Management) د مدیریت د تامین، د باران د اوبو د زرمه کولو، د ځمکې لاندې اوبو مصنوعي تغذیه، د سیلابونو د اغیزو له امله د اوبو رسولې او حفظ الصحې سیستم ساتنې په موخه له سکتوري وزارتونو سره همغږي کېږي.
- په پام کې ده چې د انساني اضافي موادو د بیا ګټې اخیستنې (recycling) له لارې د چاپیریال ساتنې او د روغتیايي ګواښونو د کمښت په موخه، لارېچارې تر کتنې لاندې ونیول شي.
- د اوبو رسولې په پروژو کې د لمریزې انرژۍ د پمپونو کارول. د دې لپاره چې د فوسیل انرژي ګټې اخیستنه را کمه شي او د چاپیریال په ککړتیا کې او د اقلیم په بدلون کې کمښت راشي، په پمپ سیستم کې د دیزل پرځای د لمریزې انرژۍ ځای پرځای کول په جدي توګه په پام کې نیول کېږي.

له دې سربره به د چاپريال ساتنې د عامه پوهاوي پروگرام، د اوبو د كیفیت د كنترول مقرر او د چاپريال ساتنې په برخه كې نور ملي او نړيوال قوانين به هم په پام كې ونيول شي.

له اداري فساد سره مبارزه:

د اوبو رسونې او حفظ الصحې په پروژو كې د پلان جوړونې، قراردادكولو، پلي كولو، څارنې، تسليم وركولو، تسليمې په بهيرونو كې د پراختيايي شوراگانو د غړو بشپړه ونډه، د اداري فساد په كمښت او په روڼ ډول د پروژو د پلي كېدو په برخه كې اغيزمن پريوزي.

له نشه يي توکو سره مبارزه:

په كليو كې د اوبو رسونې، حفظ الصحې او روغتيايي زده كړو د پروژو پلي كېدل د وگړو د ژوندانه د كچې او روغتيا د تامين سربره؛ د سالمې بوختياوې او كاري شونتياوې برابرې شوې د نشه يي توکو له كركيلې څخه د وگړو پام ټول گټو پروژو ته واړوي.

۳ ستراتيژيکه ساحه: د پايښتناكې او تجديد وړ انرژي پراختيا:

د كليو د پراختيا په موخه د پايښتناكې انرژي پروگرام د كليو د بيارغونې او پراختيا وزارت او د ملگرو ملتونو د پراختيايي ادارې (UNDP) د هڅو په پايله كې جوړ او پراختيا وركړل شوې ده، څو له لمر، باد، اوبو، بيوماس او بيوگاز څخه تجديد وړ انرژي د كليو اوسېدونكو ته كوم چې بربښنايي شبكې ته لاسرسۍ نلري برابره كړي. د كليو د غوره پرمختگ په موخه وزارت هود لري څو په راتلونكو پنځو كلونو كې د پايښتناكې انرژي خدمتونه په بربښنايي او حرارتي ډول ۲۰۰ كليوالي ساحو ته وړاندې كړي. ددغو هڅو په پايله كې له ۱۹۵۰۰ څخه زياتې كورنۍ د پايښتناكې انرژي له روغتيايي، اقتصادي او ټولنيزو گټو څخه برخمنې شي. له دې سربره به د توليدي او اقتصادي فعاليتونو(كوچينو او منځنيو پانگونو) لپاره لازمه انرژي چې د كليوالي سيمو د وگړو د ژوندانه ښه والي او عايد جوړونې ته زمينه برابروي هم چمتو شي.

۳,۱. موخه:

د كليو د اقتصادي او ټولنيزې ودې په برخه كې پايښتناكې او تجديد وړ انرژي ته لاسرسۍ. ددغه بهير (پروسې) د لا گرندې كېدو په موخه ټول عامه او خصوصي سكتورونه به په دغه پروگرام كې شامل او د دولتي ادارو، مدني ټولنو، خصوصي او عامه سكتور وړتياوې به د ظرفيت لوړولو د مشخص رهنمود له لارې پياوړې شي.

همداشان په پام كې ده څو د كليو لپاره د تجديد وړ انرژي په برخه كې د ښوونې او روزنې ملي انستيتيوتونو او بشري سرچينو وړتيا هم زياته كړي. د يادونې وړ ده چې وزارت د تل پاتې انرژي د پروگرام له لارې د كليو د پراختيا او چاپريال ساتنې په موخه مشخصه قانوني اجانه د ارزونې او د كیفیت د تضمين لپاره جوړه كړي؛ څو په كليو كې د قابل تجديد انرژي له لارې د پايښتناك پرمختگ سبب شي. دغه پروگرام به په لمریزه، آبي او بادي، بيوگاز او بيوماس انرژي تمرکز وكړي.

۳,۲. د لمریزې انرژي برابرول:

افغانستان په كال كې د ۴۰۰ لمړينو ورځو په لړلو د ۲۲۲ زره ميگاواټو لمریزې انرژي(د تجديد وړ انرژي ملي پالیسي NREP) وړتيا لري. له همدې امله له لمریزې انرژي څخه د گټې په موخه د خلكو ملاتړ او هڅونه به د بربښنا

د توليد، اوبولكولو، د اوبو تودولو د او اوږد مهاله ستراتيژيكي موخو په لاسته راوړلو كې مرسته وكړي. بايد داسې ستراتيژي په پام كې ونيسي چې د لگښت له مخې له نورو ټكنالوژيو سره په پرتله مناسبه وي. د كليو د بيارغونې او پراختيا وزارت به داسې طرح ډيزاين اوپلې كړي چې د اوبو تودولو او اوبو لگولو لپاره به د لمریزې انرژي گټه اخيسته زياته كړي. دولت بايد دا يقيني كړي چې د پخلي او اوبو تودولو لپاره د اړينو معيارونو په پام كې نيولو سره خلكو ته باکیفېته محصولات وپشل شوي..

۳,۳. د اوبو بربښنا انرژي برابرول:

د افغانستان د بربښنا د ماسټر پلان له مخې؛ په افغانستان كې د اوبو انرژي ۲۳ زره ميگاواټه اټكل شوې له دې سره د دولت د پالیسي مطابق په بالقوه ساحو كې د اوبو د انرژي كوچنې او لويې دستگاوي به چې له اقتصادي پلوه مناسبې وي د اوبو او بربښنا د محترم وزارت د معيارونو او نورمونو په پام كې نيولو سره تنظيم او ځای پرځای شي.

۳,۴. د بادي انرژي برابرول:

افغانستان د تجديد وړ انرژي د ملي پالیسي له مخې د ۶۷ زره ميگاواټه بادي بربښنا د توليد وړتيا لري. د بادي انرژي د پياوړتيا په پام كې نيولو سره، ددغې ستراتيژي موخه داده چې د اوبو او بربښنا وزارت مالومات پيدا، مطالعه او او په كليو كې د بادي انرژي د پيدا كولو او د پروژو په پلي كولو كې ورڅخه گټه پورته كړي. .

۳,۵. د بيوماس (ټوليزې) انرژي برابرول:

د افغانستان د انرژي سكتور تر ډيره ټوليزې انرژي(د سون لرگيو، سكاره، نباتي وښو او د حيواناتو مدفوع) سره تړلې ده. چې په كليو كې د انرژي يوه برخه به له ټوليزو(توده يي) سرچينو څخه تامين شي. ددغه سيستم موخه داده چې ټوليزې انرژي ته لاسرسۍ پياوړې او د ټوليزې انرژي د لاسرسۍ وړ سرچينې په دوامداره توگه وکارول شي كوم چې كليوالي اوسېدونكو ته به د پام وړعايد برابر كړي.

۳,۶. په كليو كې د بربښنا رسونې او انرژي په برخه كې پانگونه او همغږي:

په كليو كې بربښنا رسونه او د انرژي برابرول د اقتصادي پرمختگ په موخه ضروري او حياتي گڼل كېږي د انرژي سرچينو ته كافي نه لاسرسۍ، ډيرې مهال په كليو كې د صنعت او كوچنيو او متوسطو پانگونو(تشيټاتو) د ودې په وړاندې خنډ گرځي. همداشان د كليو د بيارغونې او پراختيا وزارت د پانگونې ته ځانگړې پام كوي او د انرژي په برابرولو خپلې هڅې متمرکز كوي، او د تجديد وړ انرژي كارولو ته به له خصوصي سكتور سره په گډه د عمل جامه ورواغوندي. د كليو د بيارغونې او پراختيا وزارت به د اوبو او بربښنا وزارت سره په همغږي، همكاري او نږدو اړيكو په گډه خپلې چارې د بربښنا د لومړيتوبونو په پيژندلو او لارو چارو په همغږي كولو سره د نه ترسره شوو كړنو د جبران په موخه په سيمو كې متمرکزې كړي.

۳,۷. گډ موضوعات:

د مېرمنو پياوړي كول:

تجدید وړ انرژي د جنسيتي توازن د پياوړي كولو په برخه كې يو له لاملونو شمېرل كېږي، چې د انسانانو(نر او ښځې) په ژوندانه كې به د پام وړ بدلونونه رامنځته كړي. په انرژي سكتور كې د ښځو ملاتړ او پياوړتيا حياتي بلل كېږي. دا ستراتيژيکه برخه په لاندې موضوعاتو تمرکز كوي:

- ددغه پروگرام اقتصادي او ټولنيزې اغيزې به د انرژي د برابرولو له لارې د مېرمنو لپاره اقتصادي، توليدي،

ښوونيز، روغتيايي او نور خدمتونه زيات كړي.

- مېرمنې به د حرارتي انرژۍ د نويو سيستمونو لکه تنورونو، بخاريو او اصلاح شويو نغريو په واسطه چې ډيره اغيزمنتيا لري ملاتړ شي.
- تجديد وړ انرژي به د كليوالي اقتصادي سکتورونو لکه مالدارۍ، مرغدارۍ او د کورنيو لاسي صنايعو د مولديت د پياوړيتوب په موخه چې مېرمنې پکې پراخه ونډه لري برابره شي.
- د انرژۍ د توليد هغه موډلونه چې وکولای شي مېرمنې اقتصادي فعاليتونو ته وهڅوي، وټاکل شي.
- وزارت د تجديد وړ انرژۍ د پروگرام له مخې پدغه پروگرام کې د مېرمنو کارکوونکو ونډه تر ۳۰ سلنه زياتوي او د مېرمنو د پراختيايي کړنو د رهبرۍ او تل پاتې کېدو په موخه به د ظرفيت د لوړوالي د پروگرام ۳۰ سلنه گټه اخيستونکي مېرمنې وي.
- له چاپيريال ساتنه:
- د كليوالي پايښتاکي انرژۍ پروگرام به د چاپيريال ساتنې په برخه کې ټول قوانين، معيارونه او د چاپيريال ساتنې ملي ستندردونه؛ د تجديد وړ انرژۍ د توليد په برخه کې په پام کې ونيسي.
- د كليوالي انرژۍ د وسايلو د ارزونې منظم لست به د ستندرد د ملي ادارې له نورمونو سره سم برابر او د سيمه ييزو سيستمونو ارزونه به د کابل پوهنتون په لابراتوار کې ترسره شي.
- له چاپيريال څخه د ساتنې او د كليوالي انرژۍ د خدمتونو کاري لارښودبه د كليو د بيارغونې او پراختيا وزارت له خوا د چاپيريال ساتنې د ملي ادارې سره په همغږي چمتو شي.

۴ ستراتيژيکه ساحه: د كليوالي صنايعو او کوچنيو او منځنيو پانگونو وده: ۴.۱. موخه:

په كليو کې د شته اقتصادي شونتياوو څخه په گټې اخيستنه او خدمتونو د برابرولو له لارې د اوږد مهاله کاري شونتياوو او د ښه ژوند زمينه برابروي د هېواد د اساسي قانون د لسمې مادې (دولت خصوصي پانگونې او خصوصي تشبثات د بازار د اقتصاد د نظام پر بنسټ د قانون له حکومونو سره سم هڅوي، ملاتړ يې کوي او خونديتوب يې تضمينيوي) او ديارلسمې مادې (دولت د صنايعو د پراختيا، د توليد د ودې او د خلکو د ژوندانه د سطحې د لوړتيا او کسبگرو د کار د ملاتړ لپاره اغيزمن پروگرامونه طرح او پلي کوي) سره سم د تل پاتې پراختيايي موخو او لومړيتوب لرونکو پروگرامونو لپاره حکومت بايد د كليوالي سيمو په گډون په ټول هېواد کې د تشبثاتو او صنايعو د ملاتړ په موخه د خصوصي سکتور فعاليت ته لار هواره کړي. د كليو د بيارغونې او پراختيا وزارت د يوې رهبري کوونکې ادارې په توگه په كليوالي سيمو کې د كليو د ودې، په كليوالي کچه د ژوندانه د سطحې د لوړېدو، تل پاتې کاري شونتياوو د برابرولو، د عايد د زياتوالي او بې وزلۍ د کموالي مسئوليت پرغاړه لري. عمومي ليد لورې دادې چې کرنه او مالداري د كليوالي وگړو د بوختيا په موخه ددوی د اقتصادي سکتور استازولي کوي، خو دغه ترلاسه کېدونکې بوختيا د کلو د وگړو د ټولو اړتياوو د پوره کولو په موخه ثابت او کافي عايد نشي برابرولی. له بله پلوه يو شمېر هغه اړين توکي چې توليد يې په هېواد دننه ډېره ساده چاره ده خو اوس مهال له بهر څخه هېواد ته واردېږي، چې دغه چاره د پانگونې (تشبثاتو) په اړوندو چارو کې د کمې ودې لامل شوی. هغه سروې چې د کوچنيو او منځنيو پانگونو(تشبثاتو) د څېړنې په موخه ترسره شوې ښيي چې دوه عمده لاملونه په خصوصي سکتور کې د پانگونې (تشبثاتو) د ودې خنډ گرځي چې يو يې د عايد موندونکي کسب او کار لپاره د پراختيايي او تخنيکي خدمتونو کمښت او بل يې هم مالي سرچينو ته په كليو کې د خلکو نه لاسرسۍ ده.

ددغو اړتياوو په پام کې نيولو سره د كليو د بيارغونې او پراختيا وزارت په كليوالي سيمو کې د كليوالي پانگونو د ودې او د اقتصادي ودې د فرصتونو (لکه له بازار سره د کلي نښلول) لپاره خپل خدمات زياتوي. دغه خدمتونه بايد په متوازن ډول وي او له نورو ټولو پراختيايي او کرنيزو پروگرامونو سره همغږي وي خو اغيزې يې محسوسې او د قناعت وړ وي.

د بېلگې په توگه د كليو د بيارغونې او پراختيا وزارت به د کرنيز او ناکرنيز اړوند تشبثات پياوړي کړي چې د ځمکې لرونکو متشبينيو ترڅنگ به د بې ځمکو كليوالي تشبثات هم وده وکړي. ددغو خدمتونو وړاندې کول په بشپړ ډول د کرنې او اوبو لگولو وزارت کړنې چې کرنيزو توليداتو پر کيفيت متمرکز دي هم پياوړې کوي.

۴.۲. د اقتصادي ودې په موخه د همغږۍ ښه کول:

د كليو د بيارغونې او پراختيا وزارت په خپله کاري اډانه کې په بېلابېلو برخو کې د زريناوو (لکه انرژي، مواصلات، اوبه رسونه او اوبه لگونه) د ودې په موخه اړينه همغږي رامنځته کړې او هغه چارې چې د تشبثاتو په وده کې عملي وي پياوړې کوي.

د كليو د بيارغونې او پراختيا وزارت به د زريناوو او تشبثاتو د ودې ترمنځ د همغږۍ د ټينگښت سرپرته داسې ميکانيزمونه چمتو کړي چې د مالي او تخنيکي خدمتونو برابرولو (دولتي او نا دولتي) ترمنځ به همغږي او يووالي تشويق او برابر کړي.

د كليو د بيارغونې او پراختيا وزارت د هغو پروگرامونو او ابتکاراتو ترمنځ روابط چې وکولای شي دغه اقدامات تر خپل وروستي بريده ورسوي لکه د مهارتونو د ودې ملي پروگرام، كليو ته د مالي اعتبار د ورکړې ابتکار، د کوچنيو او منځنيو تشبثاتو او سوداگرۍ لپاره منسجمې آسانتياوې برابرې او پياوړې کړي.

۴.۳. په سيمه کې د اغيزمنو بنسټونو د جوړولو لپاره زمينه برابروي:

د پراختيايي شوراگانو بريالۍ تجربه چې د ملي پيوستون د پروگرام له خوا رامنځته شوې وه ثابته کړه چې د زرينايي پروژو د پلان کولو او پلي کولو سرپرته اړينه ده څو د اقتصادي ودې په موخه سيمه ييز بنسټونه جوړ او په تدريج سره زيات کړای شي.

ددغو بنسټونه موخې د کاري فرصتونو پېژندل، د روزنيزې زمينې برابروي، ملاتړکوونکي خدمتونه، د مسئوليتونو او پانگو گډول، د پس انداز ټولول، د مالوماتو کمښت ته رسېدنه او همدارنگه په سيمه کې له شته امکاناتو څخه مالي سرچينو ته د لاسرسۍ په موخه پياوړې گټه اخيستنه ده. سپما کوونکي گروپونه، توليدي گروپونه، پور ورکوونکې ټولنې، د كليو سپما کوونکي او توليدي ټولنې د تشبثاتو د ودې او د كليوالي عايداتي کسب او کار لپاره د مالي او تخنيکي خدمتونو وړاندې کوونکي دي چې د كليو د بيارغونې او پراختيا وزارت يې د جوړېدو او پياوړي کېدو په موخه زمينه برابروي.

۴.۴. په كليو کې د اسلامي پور په گډون د بيا ورکوونکو پورونو لپاره د زمينې برابروي:

د كليو د بيارغونې او پراختيا وزارت به د افغانستان د كليو لپاره د کوچنيو پانگونو له ادارې سره د کوچنيو او اسلامي پورونو د ورکړې په برخه کې ددغه وزارت د کارکوونکو د پوهاوي د کچې د لوړاوي په موخه کار وکړي. له دې لارې به د افغانستان د كليوالي سيمو لپاره د کوچنيو پانگونو اداره او پور ورکوونکې ادارې د كليو د بيارغونې او پراختيا وزارت په مهارتونو او د هغو کسانو په تجربو اتکا وکړي چې په كليوالي سيمو کې يې له کسب او کار څخه لرې او وکولای شي كليو ته خپل لاسرسۍ زيات او خپل هغه محصولات چې د كليو له اړتياوو سره برابر وي پراخ او پياوړي کړي.

۴.۸. مسلکي او تخنیکي زده کړې

د کليو د بيارغونې او پراختيا وزارت په پام کې لري چې د ټولنيزې او اقتصادي ودې په موخه تخنیکي او مسلکي زده کړې په اغيزمنه بڼه پيل او بنسټيزه کړي. پدې برخه کې د افغانستان د کليو پراختيا انستيتوت د خپل ماموريت پر بنسټ د څېړنو او سروې گانو په خوا کې له اړوندو موسساتو سره د نصاب د ترتيب، روزنيزو ماډلونو، پلانونو او پاليسيو د تدوين، د تخنیکي او مسلکي زده کړو د معيار ټاکلو مسئوليت پر غاړه لري. په همدې موخه د افغانستان د کليو پراختيا انستيتوت په خپل جوړښت کې د روزنيز نصاب آمریت او همدارنگه د نصاب د غوره تحقق او په ولاياتو کې د روزنيزو ماډلونو د طرح او پلي کېدو په موخه د تخنیکي او مسلکي زده کړو په نامه آمریت جوړوي. د افغانستان د کليو پراختيا انستيتوت به د روزنيزو پاليسيو د بنسټيزه کولو په موخه ددغه بهير مسئوليت پر غاړه ولري.

۴.۹. گډ موضوعات:

د مېرمنو پياوړي کول:

د کاري امکاناتو برابرول او په توليدي چارو کې د گډون په موخه د مېرمنو هڅونه سره له دې چې د ښځو ونډه په کورنۍ او ټولنه کې زياتوي، د ښځو د ذهنيت په جوړولو او په توليدي پروسو کې له نورو ښځو سره يوځای کارکولو کې هم مرسته کوي.

چاپيريال ساتنه:

د چاپيريال څخه د ساتنې او د کوچنيو او منځنيو تشبثاتي چارو د زيانمنونکو اغيزو د کمښت په موخه به مشخص کاري طرزالعمل برابر شي او له دې سربره به د چاپيريال ساتنې په برخه کې د نړيوال بانک او په هېواد کې اړونده نافذه قوانين او مقررات په پام کې نيول کېږي.

له نشه يي توکو سره مبارزه:

د تشبثاتي چارو او مشروع کار او کسب د پياوړتيا له لارې په کليو کې کاري او عايداتي فرصتونه برابرېږي. سيمه ييزو کرنيو او غير کرنيو توکو ته چې له کوکنارو او نشه يي توکو سره اړيکه نلري ارزښت ورکول ددوی اقتصادي وده زياتوي او له مشروع لارې د کافي عايداتو برابرېدو ته لار هواروي.

البته دغه موضوع د يوه ميکانيزم په جوړولو چې له نشه يي توکو څخه د بدیل کسب او کار بالقوه عايداتي شونتياوې برابرې ترسره کېږي؛ چې په پايله کې بيا نشه يي توکو ته په اړوندو برخو کې له کاروبار سره لېوالتيا په غير مستقيم ډول کموي.

۵ ستراتيژيکه ساحه: د سيمه ييزې حکومتولۍ پياوړتيا :

د کليو د بيارغونې او پراختيا وزارت له نظره سيمه ييزه حکومتولۍ د اقتصادي او ټولنيزو چارو په پېرکړو کې د گډون په موخه د وگړو او سيمه ييزو بنسټونو پياوړي کول دي.

د کليو د بيارغونې او پراختيا وزارت د ولسيترون پروگرام چې يو بين الوزارتي، څو سکتوري او د افغانستان د دولت نوي نوبتدي، او د ملي پيوسټون پروگرام له څوارلس کلنې او ددغه وزارت له نورو پراختيايي پروگرامونو څخه اخیستل شوو تجربو پر بنسټ د راتلونکو لسو کلونو لپاره پوښښ لاندې ټولنو ته د سيمه ييزو پراختيايي شوراگانو له لارې د اقتصادي او ټولنيزو زيربنايي خدمتونو د وړاندې کولو په موخه طرح او چيزاين شوي دي.

د دې لپاره چې په کليوالي سيمو کې د پورونو ورکړه زياته شي او د افغانستان د کليوالي سيمو لپاره د کوچنيو پانگونو ادارې موخې ترلاسه شي، د کليو د بيارغونې او پراختيا وزارت هڅه کوي ترڅو کليوالي پورونه ته د سيميزو ادارو د ملاتړ، د مالي زده کړو د برابرولو او د پورونو او سپما ټولنو(هغه چې په اوږد مهاله کې به د کليوالي بانکونو په توگه فعاليت وکړي) د يوځای کولو له لارې لاسرسۍ پايښتاکه کړي.

د کليو د بيارغونې او پراختيا وزارت له اسلامي پورونو ملاتړ کوي او د کليو د پورونو او سپما ټولنې به د پورونو د اسلامي موډل څخه د گټې اخيستې په پار د پورونو د ورکړې په برخه کې پياوړي کړي او پدې برخه کې به له خپلو همکارانو په ځانگړې توگه د افغانستان د کليوالي سيمو لپاره د کوچنيو پانگونو څخه د ملاتړې ادارې سره به د محصولاتو د زياتوالي په موخه کار وکړي.

۴.۵. د کسب او کار او تشبثاتو په موخه د پراختيايي خدمتونو وړاندې کول:

لکه څنگه چې پور او مالي خدمتونو ته لاسرسۍ اړين دي، د کسب او کار يا هم تشبثاتو لپاره د پراختيايي خدمتونو وړاندې کول هم زيات اهميت لري.

په دغو خدمتونو کې د بازار په اړه مفيد مالومات د ارزښتونو تحليل، د بازار مطالعه، د کار او کسب لپاره کاري پلان، مالي مديريت، د محاسبې او کتابدارۍ زده کړې، په کورنيو، سيمه ييزو او نړيوالو بازارونو کې د کليوالي محصولاتو وده او وړاندې کول شاملېږي.

د کليو د بيارغونې او پراختيا وزارت به د کسب او کار او د کوچنيو او منځنيو تشبثاتو د بازار موندنې لپاره مناسب پراختيايي خدمات چې د کارموندنې په موخه مناسب مستقيم او غيرمستقيم فرصتونه وړاندې کوي او کليوالي توليداتو لپاره د بازار لومړنۍ غوښتنې او خام مواد برابروي، وړاندې کړي. ددغې چارې او د کسب او کار د پيل په موخه بايد پراختيايي خدمات او زده کړې په وړياډول وړاندې شي. خو د کليو د بيارغونې او پراختيا وزارت په پام کې لري چې د پراختيايي خدمتونو وړاندې کوونکي خصوصي سکتور هم د جوړښت او پياوړتيا په برخه کې په تدريج همکاري وکړي.

له دې سربره د کليو د بيارغونې او پراختيا وزارت د اوږد مهال لپاره د سيمه ييزو تشبثاتو او کوچنيو او منځنيو تشبثاتو اړتياوو ته درسيښت په موخه ملاتړيزې ادارې جوړوي او ددغو عامه ادارو پر وړتياوو به پانگونه وکړي.

۴.۶. له ټولو سکتورونو سره په همغږۍ د اقتصادي شرايطو برابرول:

د مثال په توگه د افغانستان د ودې او سولې د اډانې د سند په پام کې نيولو سره به د راتلونکو پنځو کلونو لپاره ۴۰ ميگاواټه برېښنا له لمريزو، بادي او د گازو له سرچينو څخه توليد شي، د کليو د بيارغونې او پراختيا وزارت به د توليدي او اقتصادي(کوچني او منځني تشبثات) موخو لپاره چې د عايد برابرولو او د ژوندانه د ښه کېدو په موخه اقتصادي شرايط برابرېږي؛ تجديد وړ انرژي او ترانسپورتي زيربناوې برابرې کړي.

۴.۷. د سيمه ييزو مارکېټونو پرايستل (د ولسواليو په کچه)

د کليو د بيارغونې او پراختيا وزارت به پر وخت مارکېټونو ته د کوچنيو او منځنيو تشبثاتو د مولدينو د لاسرسۍ له هر اړخيزې او کره مطالعې وروسته له اړوندو ادارو سره په همغږۍ په کليوالي سيمو يا د ولسواليو په کچه مارکېټونه جوړ کړي، چې ددغه مارکېټونه به د ښار او کلي د ارتباط سربره ددې لامل وگرځي چې د خصوصي سکتور توکي پر خپل وخت مارکېټ ته وړاندې، بسته بندي او ټولو داخلي او بهرنيو سيمو ته ولېږدول شي.

د کلیو د بیارغونې او پراختیا وزارت باورې دې چې د پراختیایي لومړیتوبونو په پام کې نیولو سره د اساسي خدمتونو د وړاندې کولو له لارې به د وګړو ترمنځ یووالی او پیوستونیاوې شپې. د پروګرام د کاري لارښود سره مطابق پراختیایي شوراګانې په خپلو تر پوښښ لاندې ساحو کې د پلان جوړونې، بودجې چمتو کونې، پلي کولو، څارنې او راپور ورکونې مکلفیت پر غاړه لري. دغه چاره د پراختیایي بهیر پر وړاندې د کلیوالي وګړو د مالکیت احساس په پام وړ ډول زیاتوي. د ولسي تړون پروګرام په ټولو کچو کې ټول شموله پراختیا او حساب ورکونه هڅوي او د ټولنې د زیان منونکو لکه مېرمنو، کډوالو، بې ځایه شوو او بې وزلو وګړو غږ پورته کوي.

۵.۱. موخې:

- د اقتصادي او ټولنيزو زيربنايي خدمتونو وړاندې کولو په موخه په ټول هېواد کې د سيمو پياوړتيا
 - په ټول هېواد کې د سراسري ديموکراسۍ تحقق، د پراختیایي خدمتونو وړاندې کول او د سيمه یيزو پراختیایي شوراګانو بنسټيزه کول.
 - د بې وزلۍ کمښت او د سيمه یيزو شوراګانو تر مشرۍ لاندې د پراختیایي چارو د ترسره کولو له لارې د وګړو او حکومت ترمنځ د اړیکو پياوړتيا.
- سيمه یيزې پراختیایي شوراګانې د يوه ملي ميکانيزم په توګه د اوږد مهال لپاره د خدمتونو د وړاندې کولو په برخه کې زموږ همکاران او يا هم د وزارت کاري شريکان بلل کېږي. چې پراختیایي بهیرونه چټک، د لګښتونو اغيزې په خپلې فعالې ونډې سره زیاتې او د پراختیایي ښکيلو مؤسساتو ترمنځ همغږي رامنځته کوي. د وګړو اړتياو ته د رسېدو په برخه کې د دوی د استازو شتون او د ځواب ويلو په پار د دوی د ظرفیت لوړاوي ددوی اعتبار لوړ او سيمه یيز بنسټونه د پته اړاسې چې په زیاتې دوتکې بڼه ددوی ټولنيزو او حکومتي موضوعاتو لکه د جنجالونو حل او فصل، له سيمه یيزو چارواکو سره خبرې اترې، د ټولنيزو خدمتونو برابرول او نورو برخو ته د رسېدو په پار پر دوی تکیه وکړي. له همدې امله سيمه یيزې پراختیایي شوراګانې د وګړو او دولت ترمنځ د اړیکو د ټينګښت، ځواب ويلو او پریکړه کولو برخو کې د دې بهیر بنسټ برابروي. د کلیو د بیارغونې او پراختیا وزارت تمه لري ټاکل شوي سيمه یيز استازي، چې په مستقیم ډول خپلو ټاکنيزو حوزو ته حساب ورکونکي وي او د عامه شتمنۍ د خونديتوب په موخه له سيمه یيز واک څخه يو حساب ورکونکي نظام ته له بدلیدو سره مرسته وکړي.

۵.۲. په کلیو کې د پراختیایي شوراګانو د ونډې پياوړتيا:

د کلیو د بیارغونې او پراختیا وزارت په کلیو کې د ټاکنو د ترسره کولو په برخه کې د بشپړې تجربې پر بنسټ په پام کې لري چې له ټولو همکارو بنسټونو سره د ولسواليو او کلیو د پراختیایي شوراګانو د مخکې ټاکل شوو شرایطو له برابروالي څخه چې په اساسي قانون کې ټاکل شوي؛ د ډاډ د ترلاسه کولو په موخه کار وکړي. سربېره پردې کلیو د بیارغونې او پراختیا وزارت به د حکومتولۍ، د ستونزو د حل، پانګونې، د کلیوالي خلکو د بسیج کولو او حساب ورکونکي په برخه کې او د رهبر په توګه د شوراګانو د ونډې له لارې د کلیوالي شوراګانو د زده کړې کچه لوړه کړي. دغه بهیر به په اوږد مهال کې له وګړو سره د دوی د ټولنيزو او حقوقي مسئولیتونو د درک په برخه کې مرسته وکړي چې دغه بهیر پر حکومت د وګړو د اعتبار د زیاتوالي، ټيکاو راوستو او د حکومت د بریا په برخه کې اغيزمن دې او همدارنګه دا بهیر د ولسي تړون پروګرام د رڼوالي او حساب ورکونې په موخه طرح او ډیزاین شوی دې.

۵.۳. د پراختیایي ادارې په توګه د سيمه یيزو پراختیایي شوراګانو د ونډې پياوړتيا:

په راتلونکو پنځو کلونو کې د کلیو د بیارغونې او پراختیا وزارت هود لري په ټول هېواد کې ۱۴۲۰ کلیوالي پراختیایي شوراګانې د ولسي تړون پروګرام له لارې جوړې، منظم او بیا د هغو کمیت او وړتیاوو ته په پام هغوی کلاسترونو ته واړوي څو وکولای شي لویې پروژې انتخاب او پلې کړي. د کلیو د بیارغونې او پراختیا وزارت به د پراختیایي شوراګانو وړتیاوې د ګډې پلان جوړونې او د پروژو پلي کونې په برخه کې د لا زیاتو زده کړو په مرسته پياوړې کړي. په زیاتېدونکي ډول د لومړیتوب لرونکو پروژو د تمویل په موخه به دوی د سيمه یيزو بنسټونو د هڅونې پر چارو تمرکز کوي څو سيمه یيزې پراختیایي شوراګانې د تخصیص شوو امکاناتو د نشتوالي په صورت کې فعاله پاتې شي او د هغو خلکو اړتیاوو ته ورسېږي له کومو چې استازولي کوي.

۵.۴. د سيمه یيزې شورا/ کلاستر پراختیایي پلان:

د سيمه یيزې شورا/ کلاستر د پلان جوړونې اصلي موخه په مشترک آند د ټوليزې هوکړې څخه په اوږد مهال کې ډاډ ترلاسه کول او ټاکل شوو موخو ته د رسېدو په پار په يوه مشخص زمانې چوکات کې د کړنو او لارو چارو برابرول دي. د سيمه یيزې شورا پلان به د هماغې سيمې د استوګن شوو وګړو له خوا د ټولنيزو کارکوونکو او انجینرانو په همکارۍ له یو لړ دندو لکه اقتصادي او ټولنيز تحليل، د سرچينو موندنې، نقشه اخیستنې او د پروژو په ټاکنه کې د مېرمنو له فعالې ونډې وروسته جوړېږي. دغه چاره به مرسته وکړي څو د مېرمنو، زیان منونکو او له پامه غورځول شوو وګړو ستونزې او اړتیاوې د سيمه یيزې شورا/ کلاستر په پراختیایي پلان کې په پام کې ونیول شي.

۵.۵. پېښو او ټولنيز خونديتوب ته ځواب:

د پرله پسې طبعي او غیر طبعي پېښو پېښېدل مالي او ځاني زیانونو لامل کېږي چې په پایله کې د وګړو د بې ځایه کېدو، د بې وزلۍ د زیاتوالي او د کلیو د بې ثباته کېدو لامل کېږي. د کلیو د بیارغونې او پراختیا وزارت له پېښو سره مبارزه د پېښو څخه د مخنیوي او د هغو کمښت د پېښو سره د مبارزې د ملي کمېټې په همغږۍ د سروې، څېړنو، او زیان منونکو سيمو د پېژندلو له لارې د خپل ماموریت يوه مهمه برخه ګڼي او د خپلو امکاناتو تر بریده د اغيزمنو سيمو د غوره کېدو په موخه اړین خدمتونه وړاندې کوي. له دې سربېره وزارت د ولسي تړون پروګرام له لارې زیان منونکي او له پامه غورځولو شويو پریکړنې لکه کډوال، کورني بې ځایه شوي، کوچیان، معلولين، هغه کورنۍ چې مشري یې ښځې کوي، روډي کسان او سپين پریي په پام کې لري او له ټولنيز پلوه د هغوی په پياوړي کولو کې هڅه کوي او د دوی د اړتیاوو د پوره کولو په موخه اغيزمن بېرني خدمتونه ورته وړاندې کوي.

۵.۶. تعليمي او روغتيايي زيربناوې

دغه لومړیتوبونه چې پکې ښوونځي، کلینیکونه او ټولنيز مرکزونه شاملېږي د اړوندو اداراتو(د پوهنې محترم وزارت، د عامې روغتیا محترم وزارت او د سيمه یيزو ارګانونو محترمې خپلواکې ادارې) سره به په همغږي جوړ شي. څرنګه چې ټول پوهنې د تعليمي زيربناوو د کمښت له امله زموږ ګڼ شمېر ماشومان او نوي ځوانان په کلیوالي سيمو کې په ځانګړې توګه پولې ته څېرمه ولایتونو کې په کېږدو او سر خلاصو سيمو کې د لمر تر ګرمۍ یا تر سرو لاندې زده کړو ته دوام ورکوي؛ دغې ستونزې ته د بېرني رسېدنې په موخه دغه وزارت په پام کې لري څو د ښوونځيو پر داسې ډیزاین چې نسبتاً لږ لګښت پرې راشي تمرکز وکړي؛ څو له دې لارې لږ تر

لږه ددې خاورې بېجان وکولای شي د کېږدو او سرخلاصو ځایونو پر ځای په گرمۍ او سرو کې له خوندي او سرپټو ودانیو ګټه واخلي.

۵.۷ ټولنیزو کارکوونکو ته د همکارو موسسو د واکونو لېږد:

په تېره یوه لسيزه کې د افغانستان دولت د کليوالي وګړو د وړتیاوو لوړولو او دوی ته د خدمتونو د وړاندې کولو په برخه کې په پراخه کچه په غیر دولتي موسساتو تکیه کړې وه چې دغه چاره له دې سرپرته چې زیات لګښت ته اړتیا لرله په راتلونکي کې یې هم د مالي فرصتونو د کمښت له امله دوام ستونزمن ښکارېده. له دې سرپرته هغه خدمتونه چې د همکارو موسسو له خوا په کليو کې وړاندې شوي په کليوالي سیمو کې یې د دولت څېره تر سوال لاندې راوستې او ډیرې وګړې پرې باور وو چې دغه خدمتونه د موسسو له خوا وړاندې کېږي نه د افغانستان د دولت له خوا.

د دولت له خوا د خدمتونو د وړاندې کولو مسئولیت د دایمي دولتي بنسټونو وړتیاوې زیاتوي او په اوږد مهال کې ددغو چارو د دوام او تل پاتې کېدو لامل ګرځي. له دې سرپرته د همکارو موسسو له خوا د خدمتونو وړاندې کولو لګښتونه د دولت له خوا د ورته خدمتونو له وړاندې کولو څو چنده زیات دي.

ټولنیز کارکوونکي (نر او ښځه) چې اوس مهال ددغه وزارت د وګړو په مشرۍ د پراختیا ریاست په اډانه کې کار کوي په راتلونکو دريو کلونو کې به د همکارو موسسو مسئولیتونه پر غاړه واخلي او همکار موسسات به هم پر دغه مهال کې د ټولنیزو کارکوونکو د تخنیکي وړتیاوو د لوړاوي مسئولیت پر غاړه واخلي. اوس مهال ۱۲۸ ټولنیزو کارکوونکي له همکارو موسسو سره په چارو بوخت دي.

چارو ته د غوره رسېدنې په موخه دغه وزارت په پام کې لري څو د خپلو ټولنیزو کارکوونکو شمېر زیات کړي او د ولسپټون ملي پروګرام د ټولنیز خوندیتوب تر چتر لاندې د وګړو تر مشرۍ لاندې پراختیا ریاست سره ادغام شي.

۵.۸. ګډ موضوعات:

د مېرمنو پیاوړې کول:

یو له اخیستل شویو تجربو ډاډه چې د سیمې خصوصیات باید د یوې مبتکرانه حل لارې په پلټلو سره د ناامن وضعیت او یا هم سنتي کلتوري فضا د شتون په صورت کې چې په معیاري ډول د چارو د ترسره کېدو مخه نیسي، په پام کې ونیول شي. د کليو د بیارغونې او پراختیا وزارت ژمن دی چې انعطاف منونکي پاتې شي او خپلې پالیسي دې ډول برابرې کړي چې اوږد مهاله موخې او د کیفیت لږ تر لږه معیارونه له ګواښ سره مخ نکړي.

د کليو د بیارغونې او پراختیا وزارت هڅه کوي چې په سیمه ییزه کچه په کليوالي پراختیایي شوراګانو کې د مېرمنو د استازولۍ ونډه زیاته او د تصمیم نیونې په برخه کې د هغو اغېزه زیاته کړي. څرنګه چې دولسي تړون پروګرام په اډانه کې په جوړو شویو شوراګانو کې باید ۵۰ سلنه مېرمنې او په لازمي ډول لږ تر لږه دوه مېرمنې د شورا د رهبرۍ په کچه ځای ونیسي او په بانکي معاملو کې د یوې مېرمنې یا د هغې د استازي او یا هم د عنعنوي او سنتي خنډونو د شتون په صورت کې د شورا د زنانه غړې لاسلیک لازمي ګڼل شوی دی.

د کليو د بیارغونې او پراختیا وزارت ژمن دی څو د «زبان مه رسوی» د اصل په پام کې نیولو سره ډاډ ترلاسه کړي چې یوه کړنه یې هم د لانجې د زیاتوالي یا سیمه ییز مساوات د له منځه تلو سبب نه ګرځي. د کليو د بیارغونې او پراختیا وزارت د لانجود اساسي عواملو د موندلو په موخه دوامداره خبرو اترو ته دوام ورکوي او د منځګړیتوب له لارې به د هر ډول لانجواو له هغو څخه د پیدا کېدونو ګواښونو مخه ډب او د حل او فصل په موخه به یې هر ډول مناسبې روزنې ورکړي.

ددغه بهیر د پیاوړې کولو لپاره د ولسي تړون پروګرام په اډانه کې شکایاتو ته درسېدو برخه د ښو پایلو لرلو په

موخه پراخه شوې څو وکولای شي د ټاکنو، د پروژو د پلي کېدو او یا هم د هر ډول ټولنیزو، تخنیکي او حقوقي ستونزو په برخه کې چې د سیمه ییزې پراختیایي شورا تر پوښښ لاندې برخو کې رامنځته کېږي لازم ګامونه پورته کړي.

له نشه یي توکو سره مبارزه:

له نشه یي توکو سره مبارزه د کليو د بیارغونې او پراختیا وزارت په مشرۍ د ولسپټون د ملي پروګرام د بنسټونو څخه دی. د وزارت ټول کاري شریکان په ټولیز او همغږي ډول د نشه یي توکو د کرکيلې، سوداګرۍ او د هغو د کارولو مخنیوی کوي. دغه پروګرام په غیر مستقیم ډول د اجتماعي کارکوونکو له خوا ددغې شومې پدیدې زیانونه د اړینو لارښوونو له لارې وګړو ته لېږدوي او بزګر د نشه یي توکو بدیل کښت ته د امکان په صورت کې آن د اړتیا وړ اوبو په برابرولو سره هڅوي.

د ژوند چاپیریال ساتنه :

د ولسي تړون په پروګرام کې د چاپیریال او ټولنې ساتنې په برخه کې د پروژوي چارو د نامطلوبه محیطي او ټولنیز اغیزو کمول، له هغو مخنیوی او د هغو د مثبتو محیطي، ټولنیزو، روغتیایي پایلو پراخول او ددې ډاډ ترلاسه کول اساسي برخه جوړوي چې ټولې چارې د نړیوال بانک، د ملګرو ملتونو د چاپیریال ساتنې ادارې او د ژوندانه د چاپیریال ساتنې له ټولو مقررو او قوانینو سره همغږي دي. دغه چاره به په اوږد مهال کې په اقلیمي بدلونونو اغیزمنه وي؛ همدارنګه د ژوند چاپیریال ساتنې او چاپیریال د ککړتیا د ناوړه پایلو په اړه لازمي لارښوونې او مالومات به د کلي د پراختیایي شوراګانو له خوا د سیمو وګړو ته ورکړل شي.

۶ ستراتیژیکه ساحه: د ادارې اصلاحات او د وړاندې کېدونکو خدمتونو اغیزمنول:

د کليو د بیارغونې او پراختیا وزارت د خدمتونو په وړاندې کولو کې دوام او په اوږد مهال کې د یوې اغیزمنې ادارې په توګه د چمتوالي په موخه اړتیا لري څو ځینې لازم بدلونونه چې د ادارې د لا زیاتې بریا لامل شي ترسره کړي.

د تشکیلاتي جوړښتونو بنسټیزه او اغیزمن کول یو لړ تدابیر له ځان سره رانغاړي چې د ستراتیژیکو موخو او ماموریت د تحقق په موخه د وزارت وړتیا او اجرات پیاوړې کوي.

د کليو د بیارغونې او پراختیا وزارت اغیزمن تخنیکي، خدماتي جوړښتونه، د کارکوونکو د حقونو تامین او ددغه وزارت په تشکیلاتي جوړښت لکه د افغانستان د کليو پراختیا انستیتیوت، پالیسي او پلان، د وګړو تر رهبرۍ پراختیا، مالي، داخلي تفتیش، تدارکاتو، انجینري خدمتونو، څارنې او ارزونې، بشري سرچینو او نورو مرکزي او ولایتي ملاتړیزو برخو کې د بېلابېلو قشرونو ونډه پیاوړې کوي څو وکولای شي د سروې، څارنې، مدیریتي روزنې، مسلکي روزنې، پلان جوړونې، د انجینري ډیزاین او تخنیکي سروې، د پروژو له پلې کېدو څارنې، مشرۍ، څارنې او ارزونې په برخو کې خدمتونه په اغیزمن او ګټمن ډول وړاندې کړي.

دغه وزارت هڅه کوي له یوه پلوه دترسره شویو چارو اغیزمن مطالعات ترسره او له بله پلوه د کليوالي وګړو مهمې اړتیاوې په کره ډول تشخیص کړي څو د پروژو د پلي کېدو په برخه کې توازن او پایښتوب هېواد په کچه تامین کړي.

1.6. موخې:

1. موخه: د سیستم د جوړولو او پیاوړتیا له لارې د تشکیلاتي جوړښت پیاوړتیا او بنسټیزه کول، د کاري بهیرونو اغیزمنول، ظرفیت جوړونه او تخنیکي ملاتړ د کلیو د بیارغونې او پراختیا وزارت په پام کې لري خپلې ځینې چارې سمې او د خپلو نویو موخو او ستراتیژیکو ساحو سره یې همغږیکړي.

1.7. د سمونو بهیر:

موخې:

- د اداري لگښتونو کمښت
- د موازي واحدونو او وظيفوي تداخل له منځه وړل
- د وزارت د کارونو ساتنه او د نویو کارونو روزنه
- د متوازنې پراختیا له لارې د ټولنيز عدالت تامین

د کلیو د بیارغونې او پراختیا وزارت د افغانستان د اسلامي جمهوري دولت او نړیوالې ټولنې د پالیسیو د تحقق او د خپل ستراتیژیک پلان د هر اړخیز تطبیق په موخه اړتیا لري څو موازي جوړښتونه مدغم او په خپلو پراختیایي پروژو او پروگرامونو بیا کتنه او ټول په دوه یا دريو اساسي پروگرامونو کې منسجم کړي؛ څو وکولای شي د کلیو وگړو ته د ښه ژوندانه د برابرولو په برخه کې اغیزمن خدمتونه وړاندې کړي. دغه وزارت د خپلو پراختیایي موخو د تحقق لپاره د وزارت دننه د اصلاحاتو پروسه پیل کړې څو په خپلو مرکزي او ولایتي ریاستونو او پروگرامونو بیا کتنه وکړي او د سیستمونو په جوړولو، پیاوړتیا، وړتیاوو لوړولو او تخنیکي ملاتړ سره دغه جوړښتونه بنسټیز او اغیزمن کړي؛ او همدارنگه په دوامداره توگه د کلیو اوسېدونکو ته خدمتونه وړاندې کړي. د اصلاحاتو دغه بهیر د سې بی آر او نورو اړوندو بهیرونو بشپړونکی او ملاتړونکی دی. د اصلاحاتو د بهیر دفتر د وزارت د رهبري مقام تر څار لاندې د منظور شوي پلان پر بنسټ او د لوړ پوړو تخنیکي کمېټو له لارې له ریاستونو او پروگرامونو سره په گډه همکاري فعالیت کوي.

1.8. څارنه او ارزونه:

په دغه وزارت کې د څارنې سیستم د پروگرامونو د څارنې د برخې او هم د څارنې او ارزونې د ریاست او نورو مراجعو له لوري په تیت او غیر منسجم ډول ترسره کېږي. د کلیو د بیارغونې او پراختیا وزارت په پام کې لري چې د څارنې او ارزونې یو واحد میکانیزم د خپلو پروژو د کیفیت د تأمین په موخه د عصري سیستمونو پر بنسټ پیاوړې کړي؛ څو د پراختیایي پلانونو له پلي کېدو څارنه او پراختیایي او ستراتیژیکو موخو ته درسېدو په برخه کې د ترلاسه شویو لاسته راوړنو د کیفیت او کمیت څخه پر وخت راپور چمتو کړي.

1.9. د معلوماتي سیستم مدیریت:

وزارت په پام کې لري یو واحد مالوماتي بانک د ټولو ادارو د گټې اخیستنې په موخه چمتو او په دې برخه کې لاندې چارې ترسره کړي:

- د واحد او یو موټي سیستم (MIS) پیاوړې کول
- د (MIS) پراختیا، علمي مالوماتي بانک ته (Knowledgebase)
- د مالوماتي سیستم د مدیریت د پراختیا له لارې راپور ورکولو د بهیر پیاوړتیا
- د پریکړې کولو، پلان جوړونې، څارنې او ارزونې په موخه د GIS/MIS بنسټیزه کول

2. موخه: د سروې، څېړنې، مسلکي او تخصصي زده کړو، کلیوالي ټکنالوژيو د ترویج او مالوماتو د خپرولو له لارې د معیاري او اغیزمنو خدمتونو وړاندې کول د کلیو د بیارغونې او پراختیا وزارت د افغانستان د کلیو پراختیا انستیتون دیوه علمي، څېړنیز، روزنیز او د مناسبو کلیوالي ټکنالوژيو د ترویج کوونکي مرکز په توگه دنده لري؛ څو د خدمتونو د وړاندې کولو د اغیزمنتیا په هکله سروې، او د کلیوالي وگړو د اړتیا او د هغوی د لومړیتوبونو په اړه څېړنه ترسره کړي.

1.5. څېړنه او سروې:

د افغانستان د کلیو پراختیا انستیتون د پروژو د اغیزمنتیا په اړه د څېړنو او سکتوري سروې گانو په اړه اړین مالومات او شمېرې راغونډوي او تحلیلوي، د پلانونو د پلي کېدو په برخه کې مشخص وړاندیزونه او نوې طرحې وړاندې کوي او اړوندو مراجعو او د کلیوالي پراختیا د سکتور گټه اخیستونکو ته د پریکړو په کولو کې د پالیسیو طرح چمتو او وړاندې کوي.

له دې سربېره د لاسته راوړنو، پایلو او د وزارت او نورو اړوندو مراجعو د کړنو او پراختیایي پروژو د تحلیل او سنجش په موخه بیس لاین(بنسټیز معلومامت) چمتو کوي.

1.6. روزنه، تخنیکي او مسلکي زده کړې:

د کلیو د بیارغونې او پراختیا وزارت کړنو او ستراتیژیکو ساحو ته په پام د بشري ځواکد پیاوړتیا له لارې کولای شي په کلیو کې د وگړو د ژوندانه د کچې د لوړاوي په موخه ښه زمینه برابره او د وگړو د ونډې اخیستو کچه زیاته کړي. دغه وزارت د خپلو کارکوونکو، پراختیایي شوراگانو او د کلیو د اوسېدونکو د وړتیاوو د لوړولو په برخه کې لنډ مهاله او اوږد مهاله روزنیز تخنیکي او مسلکي پروگرامونه جوړ او پدې برخه کې بوروسونه او فیلوشیپونه برابروي. د افغانستان د کلیو پراختیا انستیتون د تخصصي، مسلکي، حرفوي (کورنیو، بهرنیو) روزنو دنده او د بشري منابعو ریاست د مدیریتي روزنو مسؤلیت پر غاړه لري.

1.7. د کلیوالي ټکنالوژي پارک:

د کلیو د بیارغونې او پراختیا وزارت د کلیوالي وگړو د ژوندانه د کچې د لوړولو او د منل شویو (کورنیو او بهرنیو) ټکنالوژيو د کارولو د ترویج په موخه په راتلونکو پنځو کلونو له سیمه ییزو او ټولنیزو شرایطو سره برابر د زونونو په کچه اړین تدابیر نیسي.

1.8. د وگړو د پوهې کچې لوړول:

د کلیو د بیارغونې او پراختیا وزارت او اړوند بنسټونه د اطلاع رسونې له بېلابېلو لارو چارو څخه په گټې اخیستنې د وگړو د پوهې د کچې د لوړولو له لارې به په ټول هېواد کې د پراختیایي پروگرامونو د پلي کېدو لپاره زمینه برابره او ددې لامل به شي چې وگړي د پراختیایي پروگرامونو په پلي کېدو، څارنې او نورو پراختیایي پروگرامونو په طرح کې ونډه ولري او په پایله کې د کلیو په کچه پراختیایي پروگرامونه په آسانه او اغیزمن ډول پلي شي. 3. موخه: په کلیو کې د بې وزلۍ د کمښت په موخه د هراړخیزو ځواب ویونکو پالیسیو جوړول او له هغو ملاتړ.

د شته شمېرو د هېواد ډیري نفوس د کلي خلک جوړوي؛ له همدې امله د کلیو د بیارغونې او پراختیا وزارت لپاره اړینه ده ده څو د کلیو د پراختیا بشپړه او هراړخیزه (جامع) پالیسي د کلیوالي وگړو څخه د ملاتړ په موخه جوړه کړي. د کلیو د بیارغونې او پراختیا وزارت د خپلو پروگرامونو د ساحې پراختیا ته په پام د خپلې پالیسي تمرکز له لنډ

مهاله پروژو څخه سیمه ییزې حکومتولۍ، تل پاتې اقتصادي پراختیا او تل پاتې ادارو ته اړوي. دغه تکاملي بهیر د کلیو د بیارغونې او پراختیا وزارت ته فرصت کوي څو په کلیوالي ساحو کې د بې وزلۍ پیچلو عواملو ته رسیدګي او بشپړې (جامعو) پالیسۍ او ستراتیژۍ چوپړ شي. د کلیو د بیارغونې او پراختیا وزارت به له اړوندو ادارو سره په ګډه د کلیو د پراختیا د ملي پالیسۍ طرح چې د کلیو د پراختیا لپاره د اړوندو چارو بشپړه اډانه برابرې؛ مشري وکړي.

۶.۹. د پالیسۍ او ستراتیژۍ جوړونې چارو پیاوړتیا:

د کلیو د بیارغونې او پراختیا وزارت په پام کې لري د پالیسۍ او ستراتیژۍ برخه چې د ستراتیژۍ او پالیسۍ جوړونې د بهیر مدیریت پر غاړه لري جوړ کړي. دغه برخه به د پالیسۍ او ستراتیژۍ د بیا کتنې د کمېټې له خوا چې د پالیسیو او ستراتیژیو اړیکه لرل له ملي موخو سره بیا کوري څو د وزارت په کچه پالیسۍ وڅاري او د هغو له ترسره کېدو ډاډ ترلاسه کړي.

۶.۱۰. د کلیو د اوسېدونکو له اړتیاوو سره سم د اړوندو ادارو د پالیسیو برابرول:

د کلیو د بیارغونې او پراختیا وزارت ډیرې لاسته راوړنې د هغو پالیسیو له کیفیت او شتون سره اړیکه لري چې د نورو ادارو تر ماموریت لاندې دي؛ له همدې امله د کلیو د بیارغونې او پراختیا وزارت په پام کې لري د پالیسۍ تشې پیدا او اړوندې ادارې د خپلو پالیسیو اړونده بیا کتنې ته چمتو کړي. دغه وزارت د کلیو د پراختیا په برخه کې له نور وزارتونو سره د مشورې ورکولو په برخه کې فعاله شریک دی او د سیمو او کلیوالي پانګوالو (متشېنو) ګټو ته به د عمل جامه وراغوندي.

د کلیو د بیارغونې او پراختیا وزارت به له اړوندو همکارو ادارو سره په همغږۍ او د ولسوالیو او سیمه ییزو پراختیایي شورا ګانو له دریځ څخه په ګټې اخیستنې د پراختیایي لارې په توګه هڅه وکړي څو د کلي په کچه د خدمتونو د وړاندې کولو په برخه کې همغږي رامنځته کړي.

۶.۱۱. د ټول شموله او جامع میکانیزم له لارې د پلان جوړونې پیاوړتیا:

د کلیو د بیارغونې او پراختیا وزارت به د پلان جوړونې بشپړه طرحه چې د کلیوالي اساسي لومړیتوبونه به په ریښتوني او هر اړخیز ډول انعکاس کړي جوړه کړي. دغه بهیر به د کلیو د بیارغونې او پراختیا ریاستونو لخوا د کلي له پراختیایي شورا، د ولسوالیو له پراختیایي شورا، سکتوري ریاستونو او ولایتي پراختیایي شوراګانو سره په همغږۍ له ټیټ څخه پورته پلان جوړونې په بڼه ترتیب او تنظیم شي.

۶.۱۲. د نورو ادارو په پلانونو کې د سیمه ییزو پلانونو شاملولو ته د فرصت برابرول:

د کلیو د بیارغونې او پراختیا وزارت د ټولو اړوندو وزارتونو او اداراتو په پراختیایي پلانونو کې د کلیو د اوسېدونکو د لومړیتوبونو د شاملولو په موخه په پروژو کې د سیمې د لومړیتوبونو د پېژندلو او د هغو په پام کې نیولو په برخه کې مرسته کوي.

۶.۱۳. ګډ موضوعات:

د مېرمنو پیاوړي کول:

د کلیو د بیارغونې او پراختیا وزارت د افغانستان د مېرمنو لپاره د عملي ملي پلان، پایښتناکه پراختیایي موخو او ملي

لومړیتوبونو ته په کتو، د جنډر پالیسۍ پلي کولو او پیاوړتیا ته ژمن دی.

د کلیو د بیارغونې او پراختیا وزارت ددغه وزارت په پروګرامونو، مرکزي او ولایتي ریاستونو کې د استخدام پروسه پیاوړې کړې او هڅه کوي ترڅو د د وړتیاوو د لوړاوي په اډانه کې دوه د هېواد دننه او بهر د زده کړو (د لیسانس، ماسټرۍ او آن د دوکتورا په کچه) برابرولو، د خوندي کاري فضا جوړولو (د مېرمنو د ځورونې منع)، په مرکز او ولایاتو کې د مسلکي او تخصصي پروګرامونو په لار اچونې او معلوماتي تکنالوژي په برخه کې د روزنې له لارې په مدیریتي او مشرتابه برخه کې د دوه ونډه زیاته کړي.

له چاپیریال څخه ساتنه:

د کلیو ډیرې وګړې په مستقیم ډول د خپل ژوند تېرولو په موخو له چاپیریال او طبیعي سرچینو سره تړلي دي. د کلیو د بیارغونې او پراختیا وزارت د چاپیریال په تل پاتې ساتنې، چې د پایښتناکو نړیوالو پراختیایي موخو ته درېږي یو له اساسي عواملو څخه دی ټینګار او هڅه کوي څو خپلې ټولې چارې له اقلیمي بدلونونو سره په همغږۍ په پام کې ونیسي.

د کلیو د بیارغونې او پراختیا وزارت به د خپلو کاري پروګرامونو له لارې د ژوندانه د چاپیریال او ټولنیز مدیریت اډانه جوړه او پیاوړې کړي. له دې سربېره د کلیو د بیارغونې او پراختیا وزارت په هر اړخیز ډول د خپلو پروګرامونو د طرحې او پلي کېدو په برخو کې ټول چاپیریالي کتنې په پام کې نیسي.

وزارت د خپلو پروګرامونو په طرح او پلي کولو کې له چاپیریال څخه د ساتنې په برخه کې د چاپیریال ساتنې ادارې ټولې مقرري او طرز العملونه پلي کوي او له چاپیریال سره برابرې تکنالوژۍ رواجوي.

د پېښو پر وړاندې مبارزه:

د پرله پسې طبیعي او غیر طبیعي پېښو پېښېدل مالي او ځاني زیانونو لامل کېږي چې په پایله کې د وګړو د بې ځایه کېدو، بې وزلۍ د زیاتوالي او د کلو د بې ثباته کېدو لامل ګرځي. د کلیو د بیارغونې او پراختیا وزارت له پېښو سره مبارزه، د پېښو څخه مخنیوی او د هغو کمښت د پېښو سره د مبارزې د ملي کمېټې سره په همغږۍ د سروې، څېړنو، او زیان منونکو سیمو د پېژندلو له لارې د خپل ماموریت عمده برخه ګڼي او د اغیزمن شوو سیمو د ښه کېدو او د ګډوال شوو او داخلي بې ځایه شوو د عاجلو اړتیاوو د پوره کولو په موخه پانګونه کوي.

دغه وزارت له پېښو سره د مبارزې پالیسي او اړوند موضوعات په خپلو ملي پروګرامونو کې شاملوي او په ملي او ولایتي کچه د طبیعي او غیر طبیعي پېښو پر وړاندې د کلیو د زیان منلو د کمښت په برخه کې اړینې چارې او ابتکارات په پام کې نیسي.

له اداري فساد سره مبارزه:

دغه وزارت په پام کې لري له اداري فساد څخه د مخنیوي په برخه کې د پلان جوړونې سیستم، د پروژو مدیریت او ریښتیني حکومتولي پیاوړې او په تدارکاتي بهیرونو، بشري سرچینو او مالي چارو کې د ځواب ویلو کلتور او مالوماتو ته د وګړو لاسرسۍ بنسټیز او روټیا تأمین کړي. د اصلاحاتو د سیستم د بهیر په پلي کېدو او د پالیسیو او ملي لومړیتوبونو په پام کې نیولو سره به ټول کاري طرزالعملونه او بهیرونه سم او ساده شي. له دې سربېره په بېلابېلو کاري لکه پروژو یې او ملاتړیزو برخو کې به د داخلي کنټرول معیاري کول او پیاوړي کول په دوام داره بڼه د اړتیا سره سم دوام ومومي.

د کار پر مهال روزنې او د کارکوونکو د وړتیاوو لوړول له کاري اړتیاوو سره په همغږۍ په دوامداره او منظمه توګه په پام کې نیول شوي او له دې سره له فساد سره د مبارزې له اداري او عدلي او قضایي ادارو سره

همکارې او همغږې به هم ترسره کېږي.

متوازنه پراختیا:

د افغانستان د اساسي قانون له شپږمې مادې سره په مطابقت (دولت د اسلامي کرامت په ساتلو، د بشري حقونو په ملاتړ، د ولسواکۍ په تحقق، د ملي وحدت په تامین، د ټولو قومونو او قبايلو ترمنځ په برابرۍ او د هېواد په ټولو برخو کې د متوازنې پراختیا پر بنسټ د یوې هوسا او پرمختللي ټولنې په جوړولو مکلف دی) په کلیو کې متوازنه پراختیا د هېواد د اقتصادي ودې لامل ګڼل کېږي او پر حکومت د وګړو باور پیاوړی کوي. په تېر کې د سرچینو او ملي پانګې نابرابره ویش د دولت او وګړو ترمنځ د فاصلې لامل شوی وو او پر حکومت یې د وګړو بې باوري زیاته کړې وه. د کلیو د بیارغونې او پراختیا وزارت د پخوانیو پانګونو چې د پراختیايي پروژو د پلې کېدو پر مهال د کلیو په کچه د هر تن پر سر شوې او د کلیوالي وګړو د اساسي لومړیتوبونو او د بودجوي امکاناتو په پام کې نیولو سره هڅه کوي څو د ټولنیز عدالت د تامین په موخه متوازنه پراختیا بنسټیزه او اساسي خدمتونو ته د کلیو د ټولو وګړو لاسرسی تأمین کړي.

د پولو پراختیا:

زموږ د ګران هېواد پولې تل د ګاونډیو د خصمانه پالیسو او لاسوهنو ښکار شوې او په پوله ییزو ولایتونو کې زموږ ګران هېوادوال د اساسي خدمتونو د نشتوالي له کبله مجبور دي د ګاونډیو هېوادونو له ښوونځیو، کلینیکونو او نورو آسانتیاوو ګټه واخلي او له دې لارې د خپلو خلکو او دولت پر وړاندې د ناقانونه ګټې اخیستې لپاره زمینه برابره کړي. د کلیو د بیارغونې او پراختیا وزارت باور لري چې په پوله ییزو سیمو کې وګړو ته د بنسټیزو خدمتونو لکه سړک، پل، د اوبو زیربناوې، تجدید وړ انرژۍ، تعلیمي او صحي زیربناوو په برابرولو سره به د دوی اړیکې او باور له دولت سره پیاوړی او په هېواد کې به د ګاونډیو د نفوذ مخه ونیول شي.

داخلي تفتیش:

دغه وزارت باورمند دی چې په رڼه ډول د سرچینو په لګولو سره به له سرچینو د ناوړه ګټې اخیستو ګواښونه راکم، د کلیو د وګړو او اړوندو مراجعو ډاډ او رضایت به ترلاسه او د کلیو د خلکو په ژوند کې به مثبت بدلون راولي. د دغو چارو د تحقق په موخه اړتیا ده څو د داخلي تفتیش ریاست مهارتونه د پراختیا او تشکيلاتي جوړښت د بیا کتنې له لارې پیاوړی شي.

د پروژو ساتنه او مراقبت

۱. د پروګرامونو له لارې د پروژو ساتنه او مراقبت:

- د ملي پانګې په توګه د بنسټیزو پروژو د ساتنې او مراقبت څخه ملاتړ او په هغو پانګونه د پروژو د عمر د زیاتوالي، په سرچینو کې د سپما، د لګ ښتونو د کمښت، د خدمتونو د کیفیت د زیاتوالي، او په کلیو کې د کاري شونتیاوو او ژوندانه د ښه کېدو لامل کېږي. د کلیو د بیارغونې او پراختیا وزارت به لاندې چارې د پروژو څخه د ساتنې او د هغو د مراقبت په موخه په پام کې ونیسي:
- د خپلو بنسټیزو پروژو د ساتنې او مراقبت ستراتیژي یا طرز العمل به ترتیب او د ولسواليو په کچه به د ساتنې او مراقبت برخې پراخې کړي.

- د ستندرد له ملي ادارې سره په همغږۍ او همکارۍ به د ساتنې او مراقبت معیاري نورمونه او ستندردونه ترتیب او عملي شي.
- له سیمه ییزو وګړو او سیمه ییز حکومت سره په همغږۍ به فني کسان د بنسټیزو پروژو د ساتنې او له هغو د څارنې برخو کې د ولایاتو او ولسواليو په کچه وټاکل شي او اړین تخنیکي ملاتړ به (لکه د ساتنې او څارنې روزنه، په دورانې ډول د ملي ستراتیژۍ او پالیسي سره مطابق د لازمه توګه او سامانونو برابرول) ترې وشي.
- د وزارت د پروګرامونو په تشکيلاتي اډانه کې به د پروژو د ساتنې او له هغو څخه د ساتنې په نامه یو مشخصه برخه جوړه شي.
- د طبیعي پیښو، د اقلیم د بدلون، ځمکې ښویدنې او نورو پیښو د کمښت په موخه به د معیاري نورمونو او ستندردونو پر بنسټ مخنیونکي پلان جوړ شي.
- د زیربنايي پروژو ساتنه لکه د سړک او له هغو مراقبت به په دريو يعنې دورانې، مقطعي او اضطراري پړاوونو کې ترسره شي.

۲. د کلیو له لارې ساتنه او مراقبت:

- وزارت د زیربنايي پروژو د ساتنې او له هغو څخه د مراقبت په موخه د سیمه ییزو بنسټونو سره په همغږۍ پیل پروګرامونه په پام کې نیولي چې د کلي د پراختیايي شوراګانو د مشرانو په همکارۍ به د سیمې مخور کسان د زیربناوو د ساتنې او له هغو د مراقبت لپاره چې د دوی خپله پانګه ده داوطلبانه کار (حشر) تهو هڅول شي.
- د کلیوالي زیربنايي او ټکنالوژي پروژو څخه د ساتنې او کلتور د ترویج په موخه، کلیو شوراګانو ته د مالوماتو د ورکولو روزنیز پروګرامونه په پام کې نیول کېږي. په معمول ډول د سیمې اوسېدونکو ته د زیربناوو د ساتنې په برخه کې د پوهې ورکول به د سیمې د پراختیايي شورا د چارو په پلان کې د یوې چارې په توګه شامل شي.
- وزارت هڅه کوي څو د سیمه ییزو پراختیايي شوراګانو له لارې د سیمې هغه اوسېدونکي چې د زیربناوو د ساتنې په برخه کې اصلي عناصر ګڼل کېږي او د زیربناوو د ساتنې او له هغو د مراقبت په برخه کې له اقتصادي او ټولنیز پلوه د وګړو ونډه ارزښتمنه، ګټمنه او تل پاتې وي وهڅوي او ملاتړ یې وکړي.

۳. د سولې لپاره کاري پروګرام:

- د کلیو د بیارغونې او پراختیا وزارت هوډمن دی څو د ټولیز انکشاف ترنامه لاندې په هغو ولسواليو کې چې ډېر کډوال، بې ځایه شوې کورني، معلولين او معويين، کوچیان او نور زیان منونکې ډلې ولري او د کډوالو د محترم وزارت او مالیې محترم وزارت له خوا تشخیص شوي وي، مشخصې چارې او لنډ مهاله کاري شونتیاوې برابرې او اجرا کړي.
- له دې سره پرګنو د ستونزو د هوارې په موخه ددغه پروګرام له مخې ګټمنې زیربناوې لکه د پلچکونو جوړول، له طبیعي پیښو څخه د مخنیوي په موخه د استنادي دیوالونو جوړول، په ښوونځیو کې د اضافي ټولګیو جوړول، ښوونځیو ته د احاطوي دیوال، روغتیايي کلینیکونو ته د ودانیو او نورې عامه ودانۍ به جوړې او یا هم بیا ورغول شي.

څارنيز ميکانيزم:

ددغه ستراتيژيک پلان \دپلې کېدو څارنه د پلان او پالیسي او څارنې او ارزونې ریاستونو پر غاړه ده. د کره او دوامدارې څارنې په موخه باید لاندې اقدامات ترسره شي:

- هر پروگرام یا ریاست چې په یو ډول په دغه سند کې یاد شویږي یوې میاشتې په ترڅ کې د پلې کېدونکې پلان په جوړولو مکلف دی.
- ددغې ستراتيژيک د پلې کېدونکو پلانونو اغیزې او ورڅخه ترلاسه شوې پایلې د څارنې او ارزونې د ریاست له خوا م مشخص او تحلیل کېږي.
- هر پروگرام یا ریاست چې په دغه سند کې یې نوم یاد شوی په هرو دریو میاشتو کې، پلان او پالیسي ریاست ته په راپور ورکولو مکلف دی.
- د پلان او پالیسي ریاست ددغه ستراتيژيک پلان د پلې کېدو او ترلاسه شوو پرمختګونو په اړه په هرو شپږو میاشتو کې خپل عمومي راپور د وزارت مشرتابه ته وړاندې کوي.

ضمایم:

۱. د پایلو اډانه

۲. د ستراتيژيک تطبیقي پلان

۳. د SDGs د شپږمې موخې د لومړي او دویمې موخې تطبیقي پلان

پامی

